

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

**ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ З «ПРАВА»
для вступу на навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти
за спеціальністю 081 «Право»**

Розглянуто та схвалено на засіданні
вченої ради Академії
«12» травня 2022 року, протокол № 7

Чернігів – 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма співбесіди з «Права» для вступу на навчання зі спеціальності 081 «Право» для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти складена відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» 01.07.2014 № 1556-VII і передбачає реалізацію права особи на основі ступеня бакалавра права відповідно до ліцензії, отриманої Академією Державної пенітенціарної служби на відповідну освітню діяльність здобувати другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю 081 «Право».

У програмі відображені основні вимоги до юридичної підготовки осіб, які бажають вступити на другий (магістерський) рівень вищої освіти, на базі освітньої програми підготовки бакалаврів із юридичних спеціальностей. Співбесіда є важливим компонентом у відборі кандидатів на навчання в магістратурі та має на меті перевірку теоретичних знань і практичних навичок здобувача, можливості творчого мислення та здатність здобувача до застосування міждисциплінарного підходу в оцінці правових явищ та пошуку і вирішення існуючих сучасних проблем праворозуміння, здатності орієнтуватися і визначати загальні тенденції розвитку вітчизняної юридичної науки тощо.

Головна мета проведення співбесіди з «Права» для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» – це початкова комплексна перевірка теоретичних знань і практичних навичок здобувача з права.

Здобувач під час співбесіди з «Права» повинен надати вичерпні відповіді на питання екзаменаторів і продемонструвати при цьому:

- знання нормативно-правових актів та наукової юридичної літератури з точки зору генези та вміння використовувати їх зміст й основні ідеї при аналізі сучасних проблем правознавства, а також проблем світового суспільного розвитку, соціальної практики і науки;

- володіння принципами та категоріями філософії та логіки, вміння оперувати ними при поданні та викладенні теоретичного матеріалу;

- здатність оцінювати природу та характер суспільних явищ і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання

- аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів;

- вміння обґрунтовано формулювати свою правову позицію, аргументовано опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Завдання співбесіди з «Права» – виявити рівень знань здобувача з восьми базових правничих дисциплін: «Конституційне право України», «Адміністративне право України», «Адміністративне судочинство в Україні», «Цивільне право України», «Цивільне процесуальне право України», «Кримінальне право України», «Кримінальне процесуальне право України», «Міжнародне публічне право», «Міжнародний захист прав людини».

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Тема 1. Конституційне право як галузь національного права України та наука

Поняття і предмет галузі конституційного права. Співвідношення термінів «конституційне право» і «державне право». Структура предмета конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі права України.

Конституційно-правові відносини та їх особливості. Види конституційно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни і припинення конституційно-правових відносин.

Джерела галузі конституційного права України. Природне та позитивне право. Проблема визнання природного права як джерела конституційного права. Система нормативних джерел галузі конституційного права України. Місце Конституції України та конституційних законів у системі джерел галузі конституційного права. Колізії в конституційному праві.

Система галузі конституційного права. Конституційно-правові норми: поняття, види та особливості. Структура конституційно-правової норми. Підстави класифікації конституційно-правових норм. Поняття та види конституційно-правових інститутів. Загальні, головні та початкові конституційно-правові інститути. Специфіка окремих конституційно-правових інститутів.

Відповідальність в конституційному праві. Поняття та характер конституційно-правової відповідальності. Суб'єкти та підстави конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правова відповідальність посадових осіб та органів публічної влади. Поняття, предмет та система науки конституційного права. Становлення науки конституційного права в Україні та основні напрями її розвитку.

Тема 2. Основи конституційної теорії

Конституціоналізм як система конституційно-правових відносин та загальна теорія Конституції. Поняття конституції. Конституція як історична, правова та політична категорія. Сутність, основні риси та юридичні властивості конституції. Види конституцій. Конституція фактична і юридична. Формальна і матеріальна конституція. Форми і структура конституцій. Функції конституції. Підготовка, прийняття та зміна конституції.

Конституція України – Основний закон Української держави. Поняття і основні властивості Конституції України. Значення Конституції України для розвитку державності, демократії та правової системи. Структура та зміст Конституції України. Функції Конституції України: установча, політична, правова, ідеологічна. Принципи Конституції України: економічні, політичні, соціальні, принципи духовного життя. Порядок прийняття змін та доповнень до Конституції України. Проблеми реалізації Конституції України. Правова охорона Конституції України. Конституційний контроль та його види.

Історичні передумови розвитку конституційного процесу в Україні. Державно-конституційні традиції в Україні та етапи українського конституціоналізму. Конституція Пилипа Орлика. Політико-правові ідеї в Україні у XIX – на початку XX ст. Акти періоду відродження Української держави (1917–1920 рр.). Універсали Центральної Ради та їх значення для становлення Української державності. Конституційні закони періоду гетьманату Скоропадського 1918 р. Конституція Української Народної Республіки 1918 р.

Конституція Західно – Української Народної Республіки 1918 р. Конституційний розвиток України у радянську добу. Становлення незалежної Української держави та етапи новітнього конституційного процесу в Україні. Прийняття Конституції України 1996 р. та сучасний стан конституційних перетворень в Україні.

Тема 3. Основи конституційного та державного ладу України

Поняття, сутність і ознаки конституційного ладу. Склад загальних засад конституційного ладу та їх юридичне закріплення в Конституції України. Розвиток загальних засад конституційного ладу в конституційних і поточних законах. Значення загальних засад конституційного ладу для становлення і розвитку Української державності і національного права України. Гарантії конституційного ладу України.

Конституційні основи державного ладу України. Поняття та зміст державного ладу України. Особливості державного ладу України. Конституційні принципи державного ладу України (конституційні ознаки Української держави). Україна – суверенна і незалежна держава. Поняття суверенітету та ознаки державного суверенітету (верховенство, повнота, самостійність). Зміст внутрішнього та зовнішнього суверенітету держави Україна. Захист суверенітету і територіальної цілісності України. Україна – унітарна держава. Єдність і соборність держави у політичному, економічному, соціальному та культурному відношенні. Територіальна єдність як основа унітарності Української держави. Цілісність і недоторканість території України. Адміністративно-територіальний характер поділу України. Становлення системи місцевого самоврядування та системи регіональних інститутів. Україна – демократична держава. Необмеженість влади народу як єдиного джерела влади. Неприпустимість узурпації державної влади. Наявність конституційних інститутів демократії при формуванні органів державної влади (виборів, референдумів, місцевого самоврядування тощо). Демократичні принципи діяльності органів Української держави та здійснення державної влади в цілому. Система прав і свобод людини і громадянина як показник гуманізму та демократизму державного ладу. Республіканська організація державної влади в Україні. Визначення України як президентсько-парламентської форми правління. Основні риси та зміст парламентсько-президентської форми правління в Українській державі. Україна – соціальна держава. Держава як виразник та представник публічних інтересів суспільства та кожної людини і громадянина. Людина як найвища соціальна цінність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави. Система соціальних гарантій в Україні. Основні засади соціальної політики Української держави. Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги, збереження генофонду Українського народу як обов'язок держави. Україна – правова держава. Принцип верховенства права. Конституція України як акт найвищої юридичної сили. Норми Конституції України – норми прямої дії. Конституційні засади укладення і дії міжнародних договорів. Конституційні засади правопорядку в Україні. Україна – національна держава. Основи національної політики та ідеології української держави. Створення суверенної, незалежної, демократичної, справедливої і соборної держави як основа національної ідеї України. Державне сприяння консолідації та розвиткові української нації, розвиткові самобутності всіх народів і національних меншин України, задоволенню національно-культурних і мовних потреб українців за межами держави. Основи національної політики в Україні. Декларація прав національностей України. Закон України «Про національні меншини в Україні». Українська мова як державна мова в Україні, державне забезпечення її розвитку і функціонування. Закон України «Про мови в Україні». Україна – світська держава. Основи релігійної політики в Україні. Співпраця органів Української держави та релігійних організацій. Закон України «Про свободу совісті і релігійні організації». Державні символи України. Історія державних символів України. Державний герб України. Державний прапор України. Державний гімн України. Законодавство про державні символи України. Офіційна назва Української держави. Державні (офіційні) свята України.

Економічні, політичні, соціальні та духовно-культурні основи конституційного ладу. Принципи державного регулювання економічної і політичної діяльності в правовій державі. Закріплення в Конституції України принципів політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Конституційне регулювання питань власності та її захисту. Конституційний статус землі та інших природних ресурсів. Право власності на землю.

Свобода політичної діяльності. Політичні партії і громадські організації, їх конституційно-правовий статус. Види політичних партій і громадських організацій. Способи легалізації політичних партій і громадських організацій. Конституційні обмеження права на утворення і діяльність політичних партій і громадських організацій. Відповідальність політичних партій і громадських організацій, припинення їх діяльності.

Конституційні принципи культурної та національної політики Української держави. Основні форми культурного життя українського суспільства (культура, освіта, наука). Організація та здійснення освіти в Україні.

Захист конституційного ладу в Україні. Особливий порядок внесення змін до розділу Конституції України, в якому визначаються загальні засади конституційного ладу. Конституційні засади регулювання військового і надзвичайного стану.

Тема 4. Основи конституційного статусу особи

Поняття правового статусу особи. Конституційно-правовий статус особи як основа її правового статусу. Елементи конституційно-правового статусу особи: громадянство; правоздатність; конституційні права, свободи і обов'язки; принципи; гарантії. Правоздатність як елемент конституційно-правового статусу особи, правоздатність загальна і спеціальна. Принципи конституційно-правового статусу особи: невідчужуваність і непорушність, загальність і невичерпність прав і свобод людини і громадянина; рівність у правах та рівність перед законом; гуманізм і вільний розвиток особи; єдність прав і обов'язків. Гарантії конституційно-правового статусу особи, їх поняття, значення і види.

Тема 5. Громадянство України і статус іноземців

Поняття, зміст і принципи громадянства України. Поняття громадянства. Політичний аспект громадянства. Правовий аспект громадянства. Взаємність прав і обов'язків громадянина і держави. Захист державою громадян України в межах державної території і за кордоном. Принципи громадянства України. Належність до громадянства України. Документи, що підтверджують громадянство України. Правове регулювання громадянства України, застосування правил міжнародних договорів. Закон України «Про громадянство України».

Набуття і припинення громадянства України. Набуття громадянства України. Підстави набуття громадянства України. Набуття громадянства України за народженням. Набуття громадянства України за територіальним походженням. Прийняття до громадянства України, умови прийняття. Підстави відмови у прийнятті до громадянства України. Поновлення у громадянстві України. Особливості набуття громадянства України дітьми. Припинення громадянства України, підстави припинення громадянства. Вихід з громадянства України, підстави відмови у виході з громадянства. Втрата громадянства України, підстави втрати громадянства.

Органи і порядок розгляду справ з питань громадянства України. Система органів що пов'язані з вирішенням питань громадянства. Повноваження Президента України у вирішенні питань громадянства. Повноваження Комісії при Президентові України з питань громадянства. Повноваження органів внутрішніх справ у вирішенні питань громадянства. Повноваження Міністерства закордонних справ України, дипломатичних установ та консульських представництв України у вирішенні питань громадянства. Оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної влади, посадових і службових осіб.

Загальні засади правового статусу іноземців та біженців в Україні. Правове визначення термінів «іноземець» та «особа без громадянства». Закон України «Про

правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Поширення на іноземців прав, свобод і обов'язків громадян України за винятками, встановленими законодавством України та міжнародними договорами. Відповідальність іноземців за правопорушення. Імміграція і тимчасове перебування іноземців в Україні. Правовий статус іммігранта в Україні. Надання дозволу на імміграцію. Виїзд і підстави видворення за межі України іноземців. Закон України «Про імміграцію». Поняття «біженець». Право отримання притулку в Україні. Набуття іноземцем статусу біженця. Зміст статусу біженця. Втрата та позбавлення статусу біженця. Закон України «Про біженців».

Тема 6. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні

Поняття, юридична природа і система основних прав і свобод людини і громадянина. Основне право(свобода) людини(громадянина) як закріплена в Конституції міра її можливої поведінки. Співвідношення понять «право» і «свобода». Співвідношення понять «права людини» і «права громадянина». Природні витоки прав людини. Становлення і розвиток прав людини і громадянина в історичному і політичному аспектах. Міжнародні документи про права людини і громадянина, їх значення для українського суспільства і держави. Закріплення міжнародних стандартів прав і свобод людини і громадянина в Конституції України. Види конституційних прав і свобод людини і громадянина та їх систематизація. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина за сферами суспільних відносин і характером цінностей, що виступають їх об'єктами.

Загальногромадянські (особисті) права і свободи людини і громадянина. Поняття, сутність і значення загальногромадянських прав і свобод. Невід'ємне право кожної людини на життя. Право людини на повагу до її гідності. Право на свободу та особисту недоторканість. Право на недоторканість житла. Право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Право на невтручання в особисте і сімейне життя. Право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання. Право на свободу думки і слова. Право на свободу світогляду і віросповідання. Особливості реалізації загальногромадянських прав і свобод.

Політичні права і свободи людини і громадянина. Поняття, сутність і значення політичних прав і свобод. Свобода об'єднання у політичні партії та громадські організації, конституційно-правове регулювання організації і діяльності об'єднань громадян. Право брати участь в управлінні державними справами. Свобода мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Право на звернення до органів державної влади і органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; порядок розгляду звернень. Особливості реалізації політичних прав і свобод.

Економічні, соціальні, екологічні і культурні права і свободи людини і громадянина. Поняття, сутність і значення економічних, соціальних, екологічних і культурних прав і свобод. Право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право на підприємницьку діяльність. Право на працю. Право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів. Право на відпочинок. Право на соціальний захист. Право на житло. Право на достатній життєвий рівень. Право на охорону здоров'я. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Право вільної згоди на шлюб, державна охорона сім'ї, материнства, батьківства і дитинства. Право на освіту. Свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, державний захист авторських прав. Соціально-економічні права громадян на отримання соціальних послуг у сфері захисту прав дітей. Особливості реалізації економічних, соціальних, екологічних і культурних прав і свобод.

Конституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина. Поняття, сутність і значення конституційних гарантій прав і свобод. Право на судовий захист прав і свобод. Право звертатися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; правовий

статус Уповноваженого. Звернення до міжнародних судових установ та до органів міжнародних організацій. Право кожного захищати свої права і свободи будь-якими не забороненими законом засобами. Право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями і діями. Право на знання кожним своїх прав і обов'язків та його забезпечення; неприпустимість зворотної дії закону. Право на правову допомогу. Неприпустимість виконання явно злочинного розпорядження чи наказу. Неприпустимість подвійної юридичної відповідальності, її індивідуальний характер. Презумпція невинуватості. Право підозрюваного, обвинуваченого, підсудного на захист. Неприпустимість обмеження прав і свобод людини і громадянина; можливість та умови обмеження окремих прав і свобод під час воєнного або надзвичайного стану.

Міжнародні та державні засоби захисту прав людини. Міжнародні механізми захисту прав людини (ООН, ЮНЕСКО, МОП, ВОЗ). Міжнародний захист прав людини на регіональному рівні (Рада Європи, ОБСЄ, Європейська Комісія та Європейський Суд з прав людини). Система захисту прав людини в Україні (нормативне закріплення, система судоустрою та судовий контроль, адвокатський захист, зобов'язання державних органів та їх посадових осіб, інститут омбудсмана, депутатський та громадський контроль, діяльність недержавних правозахисних організацій), самозахист особи. Конвенція про права осіб з інвалідністю.

Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні. Поняття, сутність і значення конституційних обов'язків людини і громадянина. Обов'язок захищати Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, шанувати її державні символи. Загальний військовий обов'язок та альтернативна (невійськова) служба. Обов'язок не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки. Обов'язок сплачувати податки і збори. Обов'язок неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Обов'язок щодо виховання батьками своїх дітей. Обов'язок дітей щодо утримання та піклування своїх батьків.

Порядок надання громадянам України соціальних послуг у сфері захисту прав дітей. Конвенція ООН про права дитини, Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, 1980р.; Європейська конвенція про здійснення прав дітей, 1996р.; Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, 1996 р.; Конвенція про контакт з дітьми, 2003 р.; Конвенція про стягнення аліментів за кордоном, 1956 р. та Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання, 1973 р.; Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми, 1980 р.; Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, 1975 р.; Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення, 2007 р., Європейська конвенція про усиновлення (переглянутої), 2008 р., Конвенція про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення, 1993 р.; Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення, Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших форм сімейного утримання.

Тема 7. Народне волевиявлення та форми його здійснення в Україні

Теоретичні основи безпосереднього народовладдя. Поняття народного волевиявлення та його співвідношення з поняттям народовладдя. Форми безпосереднього волевиявлення народу (демократії).

Вибори як основна форма безпосередньої демократії. Поняття виборів в широкому та вузькому розумінні. Соціальне призначення виборів. Конституційно-правовий інститут виборів. Види виборів в Україні.

Референдум в Україні. Поняття і види референдумів. Всеукраїнський референдум. Предмет всеукраїнського референдуму. Питання, що виносяться на всеукраїнський

референдум. Принципи участі громадян в референдумі. Порядок призначення референдуму. Підготовка проведення референдуму. Порядок голосування і визначення підсумків референдуму. Опублікування, введення у дію, зміна або скасування рішень, прийнятих референдумом. Дорадче опитування громадян. Місцевий референдум. Поняття і предмет місцевого референдуму. Питання, що виносяться на місцевий референдум. Принципи участі громадян в місцевому референдумі. Порядок призначення місцевого референдуму. Підготовка проведення місцевого референдуму. Порядок голосування і визначення підсумків місцевого референдуму. Опублікування, введення у дію, зміна або скасування рішень, прийнятих місцевим референдумом. Дорадче опитування громадян. Закон України «Про Всеукраїнський та місцеві референдуми».

Тема 8. Вибори в Україні

Виборче право. Поняття і сутність виборчого права. Виборче право об'єктивне. Виборче право суб'єктивне: активне і пасивне. Принципи виборчого права України: загальне виборче право; рівне виборче право; пряме виборче право; таємне голосування; вільне волевиявлення виборців; територіальний принцип організації виборів. Відповідальність за порушення законодавства про вибори. Виборче законодавство України.

Виборча система України. Виборча система в широкому та вузькому значенні. Класифікація виборчих систем. Мажоритарна виборча система більшості та її види. Виборча система пропорційного представництва. Особливості застосування виборчих систем в Україні.

Виборчий процес. Правова регламентація стадій виборчого процесу. Призначення виборів. Центральна виборча комісія. Утворення виборчих органів і виборчих округів. Виборчі дільниці. Порядок реєстрації виборців. Висування та реєстрація кандидатів. Передвиборна агітація. Права кандидатів і гарантії їх діяльності. Голосування. Підрахунок голосів і визначення результатів голосування. Встановлення результатів виборів. Повторне голосування і повторні вибори.

Тема 9. Конституційна система органів державної влади в Україні

Державна влада як інститут конституційного права. Поняття державної влади. Співвідношення народного суверенітету і розподілу державної влади. Основні функції української держави.

Органи Української держави. Поняття органу Української держави і його характерні ознаки. Правовий статус органу Української держави та його елементи. Види органів державної влади. Система органів державної влади України, її єдність і диференціація. Принципи організації і діяльності органів державної влади.

Тема 10. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України

Законодавча влада та парламентаризм. Поняття і сутність законодавчої влади. Парламентаризм. Парламент як інститут державної влади. Функції і повноваження парламентів.

Парламент – Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади. Верховна Рада України в системі державних органів. Склад і порядок формування Верховної Ради. Форми роботи Верховної Ради. Сесії чергові і позачергові, порядок їх проведення і прийняття рішень. Голова Верховної Ради, заступники Голови Верховної Ради. Комітети Верховної Ради. Комісії Верховної Ради. Депутатські групи (фракції). Акти Верховної Ради: Закони України, постанови Верховної Ради, інші акти. Регламентація роботи Верховної Ради України.

Правовий статус народного депутата України. Конституційні вимоги до народного депутата України. Вступ на посаду народного депутата. Права та обов'язки народного депутата у Верховній Раді України та її органах, у виборчому окрузі та за його межами. Депутатський запит. Депутатське звернення. Основні гарантії депутатської діяльності. Депутатська недоторканість. Строк повноважень народного депутата. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень народного депутата. Відкликання народного

депутата: підстави, порядок, правове регулювання. Закон України «Про статус народного депутата України».

Повноваження Верховної Ради України. Умови і строки повноважень Верховної Ради. Припинення повноважень. Основні групи повноважень Верховної Ради: унесенні змін до Конституції України; у прийнятті законів; бюджетні; у визначенні засад політики держави та програм суспільного розвитку; у взаємовідносинах з Президентом України; у формуванні Кабінету Міністрів та інших органів Української держави; у організації адміністративно-територіального устрою держави; у здійсненні зовнішніх функцій держави; контрольні повноваження.

Законодавчий процес. Поняття законодавчого процесу і його правове регулювання. Стадії законодавчого процесу. Планування законодавчих робіт і розробка проектів законів. Внесення законопроекту (законодавча ініціатива). Суб'єкти законодавчої ініціативи. Обговорення законопроекту. Прийняття закону. Роль комітетів і комісій Верховної Ради у законодавчому процесі. Вето Президента України та його наслідки. Повторний розгляд і прийняття закону як альтернативна додаткова стадія. Оприлюднення закону. Набрання чинності законом. Тлумачення законів.

Тема 11. Конституційно-правовий статус Президента України

Конституційно-правовий інститут Президента України. Загальна характеристика інституту президента. Становлення інституту Президента в Україні. Місце та роль Президента України в конституційній системі органів державної влади. Президент України – глава Української держави. Президент України як гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції, прав і свобод людини і громадянина. Конституційні вимоги до Президента та гарантії його недоторканості. Порядок обрання Президента України. Вступ на пост Президента України. Юридичне значення присяги Президента. Припинення повноважень Президента України. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента. Усунення Президента України з поста в порядку імпичменту.

Повноваження Президента України. Представницькі повноваження Президента України. Повноваження Президента у сфері забезпечення державної незалежності, національної безпеки та оборони країни. Повноваження Президента щодо призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму. Повноваження Президента щодо діяльності Верховної Ради України. Повноваження Президента України у сфері виконавчої влади. Повноваження Президента у сфері законодавчої влади. Повноваження Президента у питаннях громадянства України, надання притулку. Акти Президента України: укази, розпорядження. Адміністрація Президента України, її функції. Координаційні органи при Президентові України. Рада національної безпеки та оборони України.

Тема 12. Виконавча влада в Україні та конституційно-правовий статус її органів

Поняття та сутність виконавчої влади. Місце виконавчої влади в системі єдиної державної влади України. Функції державної виконавчої влади. Система органів виконавчої влади в Україні. Адміністративна реформа в Україні.

Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади. Місце та роль Кабінету Міністрів України в системі органів державної влади. Склад Кабінету Міністрів. Прем'єр-міністр України. Утворення Кабінету Міністрів. Складення повноважень і відставка Кабінету Міністрів, підстави і порядок відставки. Повноваження Кабінету Міністрів України. Форми діяльності і акти Кабінету Міністрів. Законодавче забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України. Закон України «Про Кабінет Міністрів України»

Центральні органи державної виконавчої влади. Поняття центрального органу виконавчої влади. Види (організаційно-правові форми) центральних органів виконавчої влади, їх місце у системі органів державної виконавчої влади України (державна служба,

державна інспекція, державне агентство). Міністерства. Державні служби. Інші центральні органи виконавчої влади. Роль і місце Державної кримінально-виконавчої служби України в системі органів виконавчої влади України.

Місцеві державні адміністрації. Місце та роль державних адміністрацій як органів місцевого управління. Обласні і районні державні адміністрації як місцеві органи державної виконавчої влади. Голова обласної, районної державної адміністрації. Формування і склад місцевих державних адміністрацій, їх підзвітність і підконтрольність. Повноваження місцевих державних адміністрацій. Припинення повноважень місцевих державних адміністрацій. Законодавче регулювання організації і діяльності місцевих державних адміністрацій. Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

Тема 13. Конституційно-правові основи судової влади в Україні. Конституційно-правовий статус прокуратури в Україні

Судова влада та правосуддя в Україні. Поняття та зміст судової влади. Функції судової влади. Місце судової гілки влади в системі державної влади України. Правосуддя як вид державної діяльності. Характерні ознаки правосуддя. Поняття, сутність і значення конституційних засад правосуддя в Україні, їх демократичний характер.

Судова система України. Органи правосуддя. Закон України «Про судоустрій та статус суддів».

Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції. Місце Конституційного Суду України в системі органів судової влади, його завдання і основні принципи діяльності. Склад Конституційного Суду і порядок призначення суддів. Організація діяльності Конституційного Суду. Закон України «Про Конституційний Суд України».

Повноваження Конституційного Суду України. Категорії справ, які розглядаються Конституційним Судом. Підстави для визнання правових актів неконституційними. Форми звернення до Конституційного Суду України. Конституційне подання, суб'єкти права на конституційне подання. Конституційне звернення, суб'єкти права на конституційне звернення. Загальний порядок конституційного провадження. Рішення Конституційного Суду України. Визнання неконституційним правового акту. Висновки Конституційного Суду. Оприлюднення рішень і висновків Конституційного Суду, їх обов'язковість і порядок виконання. Регламент Конституційного Суду України.

Система судів загальної юрисдикції. Територіальність і спеціалізація як принципи побудови судової системи України. Місцеві суди. Апеляційні суди. Вищі спеціалізовані суди. Верховний Суд України. Система забезпечення діяльності судів. Державна судова адміністрація України та її територіальні органи. Апарат суду. Вища рада правосуддя. Органи суддівського самоврядування України. Третейські суди. Законодавство України про судоустрій та суддівське самоврядування.

Конституційні засади судочинства. Основні засади судочинства: законність, рівність учасників судового процесу перед законом і судом, забезпечення доведеності вини, змагальність сторін та свобода в наданні ними суду доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, підтримання державного обвинувачення в суді прокурором, забезпечення обвинуваченому права на захист, гласність судового процесу та його фіксування технічними засобами, забезпечення оскарження рішень суду, обов'язковість рішень суду.

Конституційно-правовий статус суддів. Конституційні вимоги до професійного судді. Порядок першого призначення судді на посаду. Обрання судді на посаду Верховною Радою України. Безстроковість повноважень суддів. Незалежність і недоторканість суддів, підкорення їх лише закону. Конституційні гарантії незалежності і недоторканості суддів. Підстави і порядок звільнення судді з посади.

Прокуратура як орган нагляду за законністю, місце і роль прокуратури в системі органів Української держави. Конституційно-правовий статус органів прокуратури.

Система органів прокуратури. Функції прокуратури. Акти реагування прокуратури. Керівництво органами прокуратури. Закон України «Про прокуратуру».

Тема 14. Територіальний устрій України

Основні засади територіального устрою України. Поняття територіального устрою та його співвідношення з поняттям державного устрою. Поняття та зміст адміністративно-територіального устрою, поділу та одиниці. Система адміністративно-територіального устрою України: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища, села. Спеціальний статус столиці України – м. Києва. Закон України «Про державний кордон України». Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ».

Конституційний статус Автономної Республіки Крим. Автономна Республіка Крим – невід’ємна складова частина України. Основні державні ознаки Автономної Республіки Крим. Конституція Автономної Республіки Крим, порядок її прийняття і затвердження. Відповідність правових актів Автономної Республіки Крим Конституції і законам України, актам Президента і Кабінету Міністрів України. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, визначення їх повноважень, порядку формування і діяльності. Належність судів Автономної Республіки Крим до єдиної судової системи України. Питання нормативного регулювання Автономної Республіки Крим. Повноваження Автономної Республіки Крим. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим. Спеціальний статус м. Севастополя.

Тема 15. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні

Поняття місцевого самоврядування та його політико-правова природа. Основні наукові концепції місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування в системі організації публічної влади на місцях. Місцеве самоврядування і місцеве управління. Міжнародно-правова регламентація питань організації місцевого самоврядування. Європейська хартія про місцеве самоврядування. Визначення ознак місцевого самоврядування в Європейській хартії. Основні принципи місцевого самоврядування.

Історія становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні. Новітній етап розвитку місцевого самоврядування в Україні. Розвиток законодавства про місцеве самоврядування в Україні. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Система місцевого самоврядування та її складові елементи. Територіальні громади сіл, селищ, міст як первинні суб’єкти місцевого самоврядування. Загальні збори громадян. Місцеві ініціативи. Ради як представницькі органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи. Сільський, селищний, міський голова. Громадські слухання. Органи самоорганізації населення. Закон України «Про органи самоорганізації населення». Форми об’єднання органів місцевого самоврядування. Відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами, організаціями. Обов’язковість рішень органів місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

Сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Склад сільської, селищної, міської ради та порядок його формування. Строк повноважень ради, дострокове припинення повноважень ради. Сесії ради, порядок їх скликання, проведення, розгляду питань і прийняття рішень. Комісії ради, їх види і правовий статус. Секретар ради. Виконавчий комітет ради, відділи, управління та інші виконавчі органи, порядок їх утворення, підконтрольність і підзвітність. Акти органів і посадових осіб ради. Компетенція сільських, селищних, міських рад, питання їх виключної компетенції. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Особливості повноважень районних у містах рад та їх виконавчих органів. Повноваження сільського, селищного, міського голови, дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови.

Районні, обласні ради та їх виконавчі органи. Склад районної, обласної ради та порядок його формування. Строк повноважень ради, дострокове припинення повноважень ради. Сесії ради, порядок їх скликання, проведення, розгляду питань і прийняття рішень. Комісії ради, їх види і правовий статус. Голова районної, обласної ради, його повноваження, дострокове припинення повноважень голови районної, обласної ради. Президія (колегія) районної, обласної ради. Виконавчий апарат ради. Акти органів і посадових осіб ради. Компетенція районних, обласних рад, питання їх виключної компетенції. Делегування повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям. Повноваження виконавчих органів районних, обласних рад. Підзвітність і підконтрольність місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам.

Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування. Право комунальної власності територіальних громад, його об'єкти та підстави набуття. Повноваження органів місцевого самоврядування по володінню, користуванню і розпорядженню комунальним майном. Місцеві бюджети, їх розробка, затвердження і виконання. Гарантії самостійності місцевих бюджетів. Доходи місцевих бюджетів, участь держави в їх формуванні. Видатки місцевих бюджетів. Використання вільних бюджетних коштів. Позабюджетні кошти місцевого самоврядування. Місцеві податки і збори. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.

Рекомендована література

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 01 вересня 2021 р.: Офіц. текст. Київ: Алерта. 2021. 80 с.
2. Декларація прав національностей України від 01.11.1991 р. N 1771-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. N 53, Ст.799.
3. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 07.02. 2019 року № 2680-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2019. № 9, ст.50.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1990. N 31, ст.429.
5. Акт проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08. 1991р. № 1427-XII. *Відомості Верховної Ради України*, 1991. № 38, ст.502.
6. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25.06.1992 року № 2494-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36, ст.529.
7. Про свободу совісті і релігійні організації: Закон України від 23.04. 1991 року № 987- XII. *Відомості Верховної Ради*. 1991. № 25, ст.283.
8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 року. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39, ст.380.
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38, ст.2004.
10. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 року. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1, ст.1.
11. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 року № 2365-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23, ст.118.
12. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15. 09. 1999 року № 1045-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45, ст.397.
13. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.
14. Боняк В. О., Завгородній В. А., Самотуга А. В., Філяніна Л. А. Конституційне право України: навч. посібник для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 293 с.

15. Афанасьєва М. В., Бальцій Ю. Ю., Батан Ю.Д. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. /за заг. ред.. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.
16. Орзіх М. В. Конституція – Основний Закон держави і суспільства: вибрані праці. Одеса: Юридична література, 2015. 568 с.
17. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. 5-те вид. перероб. і доповн. Київ: «Ліра К», 2014. 560 с.
18. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 536 с.
19. Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Історія української конституції: підручник. Київ: 1993. 443 с.
20. Конституції і конституційні акти України: історія і сучасність. Київ: 2001. 400 с.
21. Музиченко П. П. Історія держави та права України: навч. посіб. Київ: 2000. 661 с.
22. Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. Історія політичних і правових вчень. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 301 с
23. Яневський Д. Б. Маловідомі конституційні акти України, 1917–1920 рр. Київ: Ін- т історії АН УРСР, 1991. 68 с.
24. Словська І. П. Передумови становлення сучасного українського конституціоналізму. 2003. 134 с.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО В УКРАЇНІ

Тема 1. Адміністративне право як галузь публічного права

Основоположні категорії адміністративного права. Публічне адміністрування як одна з форм реалізації публічної влади. Суб'єкти публічного адміністрування. Публічний інтерес. Адміністративне право як складова публічного права Призначення адміністративного права. Відносини, що складають предмет адміністративного права. Відмежування адміністративного права від цивільного права.

Система адміністративного права. Загальне адміністративне право (принципи адміністративного права, суб'єкти публічного адміністрування, інструменти публічного адміністрування, публічне майно, адміністративні процедури, адміністративні послуги, захист прав приватної особи у сфері публічного адміністрування). Особливе адміністративне право (зокрема службове право, адміністративне деліктне право, поліцейське).

Джерела адміністративного права. Поняття, значення та види джерел адміністративного права. Національні джерела адміністративного права (Конституція України, законодавчі акти, підзаконні нормативні акти). Міжнародні джерела адміністративного права (міжнародні договори; юридичні акти Європейського Союзу як джерела адміністративного права в контексті правотворчої діяльності; «м'яке право»).

Рішення судових органів як джерела адміністративного права (практика Європейського суду з прав людини; рішення Конституційного Суду України в системі джерел адміністративного права; висновки Верховного Суду щодо застосування норм права як (квазі) джерело адміністративного права). Юридична сила джерел адміністративного права. Система джерел адміністративного права за їх юридичною силою.

Тема 2. Принципи в адміністративному праві

Поняття та значення принципів адміністративного права Поняття принципів адміністративного права. Принцип верховенства права в адміністративному праві

Значення принципу верховенства права (правовладдя) для регулювання адміністративних правовідносин. Складові верховенства права (законність; юридична визначеність; запобігання зловживанню /надужиттю/ повноваженнями; рівність перед законом і недискримінація; доступ до правосуддя).

Принципи належного врядування. Значення принципів належного врядування для регулювання адміністративних правовідносин. Принципи належного врядування (забезпечення участі в ухваленні рішень та належне реагування, відкритість і прозорість, добросовісність і етична поведінка, ефективність, компетентність і спроможність, інноваційність та відкритість до змін, сталість і довгострокова орієнтованість, грамотне фінансове управління, поважання прав людини та культурної різноманітності, забезпечення соціальної згуртованості, підзвітність).

Тема 3. Суб'єкти адміністративного права

Поняття та система суб'єктів публічного адміністрування. Поняття «суб'єкт публічного адміністрування» (адміністративний орган). Групи суб'єктів публічного адміністрування (державні органи, включаючи органи виконавчої влади, військово-цивільні адміністрації; державні фонди та установи; органи влади Автономної Республіки Крим; суб'єкти місцевого самоврядування; суб'єкти, яким делеговано окремі повноваження публічного адміністрування).

Система органів виконавчої влади. Основні рівні органів виконавчої влади в Україні (вищий, центральні, місцеві). Кабінет Міністрів України, система центральних органів виконавчої влади (міністерства, служби, агентства та інспекції, центральні органи виконавчої влади із спеціальним статусом), місцеві державні адміністрації. Законодавча основа їх діяльності. Класифікація органів виконавчої влади за різними критеріями (за обсягом і характером компетенції, за порядком вирішення питань, за спрямованістю компетенції, за територіальним обсягом повноважень). Порядок утворення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади.

Суб'єкти місцевого самоврядування. Види суб'єктів місцевого самоврядування та їх призначення (територіальна громада; сільська, селищна, міська ради; сільський, селищний, міський голови; виконавчі органи сільської, селищної, міської рад; староста; районні та обласні ради; органи самоорганізації населення). Законодавча основа діяльності.

Місце приватної особи в системі суб'єктів адміністративного права. Зміст поняття «приватна особа» в контексті адміністративного права. Види приватних осіб (громадяни, іноземці, особи без громадянства, фізичні особи-підприємці, підприємства, установи, організації тощо). Суб'єктивне публічне право. Сутність суб'єктивних публічних прав приватної особи. Окремі суб'єктивні публічні права та їх реалізація (право на участь в ухваленні рішень, право на звернення, право на доступ до публічної інформації, право на свободу мирних зібрань, право на свободу об'єднань).

Особливості неурядової організації як суб'єкта адміністративного права. Законодавча основа організації та діяльності громадських об'єднань та інших неурядових організацій. Особливості окремих видів неурядових організацій (громадських організацій, зокрема молодіжних та дитячих, громадських спілок, професійних спілок, релігійних організацій, благодійних організацій, організацій професійного самоврядування), адміністративна правосуб'єктність, порядок створення та припинення діяльності. Участь неурядових організацій у формуванні публічної політики та ухваленні рішень.

Тема 4. Інструменти публічного адміністрування

Розуміння інструментів публічного адміністрування. Поняття інструмента публічного адміністрування. Види інструментів публічного адміністрування.

Нормативний акт як інструмент публічного адміністрування. Поняття, юридичне значення та ознаки нормативного акта суб'єкта публічного адміністрування. Види нормативних актів (за суб'єктами видання, територіальним охопленням діяльності, за ознакою внутрішньої та зовнішньої спрямованості). Вимоги до нормативного акта.

Порядок підготовки та ухвалення. Зміст і значення антикорупційної експертизи. Державна реєстрація нормативного акта. Процедура оприлюднення та набрання чинності. Підстави для визнання нормативного акта протиправним.

Адміністративний акт як інструмент публічного адміністрування. Поняття, юридичне значення та ознаки адміністративного акта. Відмежування адміністративного акта від інших актів (документів) суб'єкта публічного адміністрування. Види адміністративних актів. Процедура видання адміністративного акта. Чинність адміністративного акта (умови чинності, способи доведення до відома, припинення чинності). Виконання адміністративного акта. Поняття нікчемності адміністративного акта. Підстави визнання адміністративного акта нікчемним.

Адміністративний договір як інструмент публічного адміністрування. Поняття, юридичне значення та ознаки адміністративного договору. Види адміністративних договорів. Поняття нікчемності адміністративного договору. Підстави визнання адміністративного договору нікчемним.

Адміністративний розсуд у публічному адмініструванні. Поняття адміністративного розсуду. Умови застосування адміністративного розсуду (наявність законодавчого уповноваження на адміністративний розсуд; оприлюднення норм, що уповноважують на адміністративний розсуд; достатність юридичної визначеності уповноважень на адміністративний розсуд; обов'язок дотримуватися мети уповноваження; обов'язок ретельно з'ясувати обставини в справі; обов'язок дотримуватися принципу пропорційності; обов'язок дотримуватися принципу рівності; обов'язок дотримуватися критеріїв розсудливості; обов'язок мотивувати свої рішення).

Використання електронного врядування в публічному адмініструванні. Поняття електронного врядування. Елементи електронного врядування. Співвідношення понять «електронне врядування», «електронна держава», «електронна демократія», «електронний парламент», «електронний уряд», «електронний суд».

Тема 5. Адміністративна процедура. Адміністративні послуги

Розуміння адміністративної процедури. Поняття адміністративної процедури. Види адміністративної процедури (реєстраційні, дозвільні, інспекційні процедури, процедури щодо притягнення до відповідальності; процедури за заявою особи, процедури за службовим обов'язком).

Принципи адміністративної процедури. Система принципів адміністративної процедури. Зміст окремих принципів адміністративної процедури (рівність перед законом, доступ до інформації, право на допомогу та представництво, право бути вислуханим, ефективність, оперативність (розумні строки), вмотивованість рішення, ефективний засіб захисту).

Учасники адміністративної процедури. Адміністративний орган. Адресат (у тому числі заявник). Заінтересовані особи. Представництво в адміністративній процедурі. Стадії адміністративної процедури. Ініціювання та початок провадження. Підготовка справи до розгляду. Розгляд і вирішення справи. Оформлення адміністративного акта, доведення до відома адресатів та заінтересованих осіб. Перегляд адміністративного акта.

Поняття, ознаки, види адміністративних послуг. Суб'єкти відповідних відносин. Поняття адміністративної послуги. Ознаки адміністративної послуги. Відмінність адміністративної послуги від інших видів послуг у публічній сфері. Види адміністративних послуг. Суб'єкти відносин щодо надання адміністративних послуг (суб'єкт звернення, суб'єкт надання адміністративних послуг; центри надання адміністративних послуг і адміністратори).

Порядок надання адміністративних послуг. Стадії процедури надання адміністративної послуги. Юридичні документи та дії, що супроводжують процедуру надання адміністративних послуг. Плата за надання адміністративних послуг (адміністративний збір). Вимоги до якості надання адміністративних послуг.

Тема 6. Захист прав приватної особи у сфері публічного адміністрування

Інструменти захисту прав приватних осіб у сфері публічного адміністрування Види інструментів захисту прав особи та їх співвідношення між собою.

Адміністративне оскарження. Підстави та порядок подання скарги. Предмет оскарження. Суб'єкти розгляду скарг. Процедура розгляду скарги. Можливі наслідки розгляду скарги. Інші інструменти захисту прав особи. Перегляд рішення суб'єктом публічного адміністрування, який його ухвалив, за ініціативою особи. Захист особи з ініціативи суб'єкта публічного адміністрування. Відшкодування шкоди суб'єктом публічного адміністрування. Адміністративна юстиція. Моделі адміністративної юстиції. Характеристики моделі адміністративної юстиції, що запроваджена в Україні.

Тема 7. Службове право

Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування як основні різновиди публічної служби . Види публічної служби. Поняття та сутність державної служби та служби в органах місцевого самоврядування як основних різновидів публічної служби. Відмінність від інших видів трудової діяльності особи.

Основи правового статусу державного службовця. Поняття державного службовця. Посади державної служби та їх категорії. Обов'язки та права державного службовця. Вступ на державну службу. Проходження державної служби і службова кар'єра. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність державного службовця. Матеріальне й соціальне забезпечення державного службовця. Припинення державної служби.

Основи правового статусу службовця в органі місцевого самоврядування. Поняття службовця в органі місцевого самоврядування. Посади в органах місцевого самоврядування та їх категорії. Обов'язки та права службовця в органі місцевого самоврядування. Вступ на службу в органі місцевого самоврядування. Проходження служби в органі місцевого самоврядування і службова кар'єра. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність службовця в органі місцевого самоврядування. Матеріальне й соціальне забезпечення службовця в органі місцевого самоврядування. Припинення служби в органі місцевого самоврядування.

Запобігання корупційним проявам у публічній службі. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження спільної роботи близьких осіб. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Правила етичної поведінки публічних службовців. Фінансовий контроль щодо публічних службовців.

Тема 8. Адміністративне деліктне право

Адміністративне правопорушення (проступок) і адміністративна відповідальність

Поняття адміністративного проступку. Ознаки адміністративного проступку (діяння, суспільна шкідливість, протиправність, винність, караність). Відмежування адміністративного проступку від кримінального правопорушення. Адміністративна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Ознаки адміністративної відповідальності. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. Законодавчі акти, що регулюють відносини адміністративної відповідальності.

Юридичний склад адміністративного проступку. Юридичний склад адміністративного проступку (об'єкт, суб'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона). Особливості юридичного складу адміністративного проступку, зафіксованого в автоматичному режимі.

Заходи адміністративної відповідальності. Поняття адміністративного стягнення. Система й види адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосовуються до

неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних проступків. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.

Провадження в справі про адміністративний проступок. Стадії провадження в справі про адміністративний проступок. Звичайне провадження. Спрошене провадження. Складання протоколу в справі про адміністративний проступок. Органи та посадові особи, уповноважені складати протокол. Випадки, коли протокол у справі про адміністративний проступок не складається. Розгляд справи про адміністративний проступок. Органи та посадові особи, уповноважені розглядати справу про адміністративний проступок. Основні етапи розгляду справи про адміністративний проступок (підготовка справи, аналіз зібраних матеріалів, прийняття постанови, доведення постанови до відома). Особливості провадження в справах про адміністративні проступки в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі. Оскарження й перегляд постанови в справі про адміністративний проступок. Порядок і строк оскарження постанови. Результати перегляду. Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Тема 9. Адміністративне судочинство в Україні

Основні категорії адміністративного судочинства. Завдання адміністративного судочинства. Критерії, за якими суд оцінює рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта публічного адміністрування. Джерела права (матеріального та процесуального), які застосовує адміністративний суд. Принципи адміністративного судочинства. Форми адміністративного судочинства (загальне і спрощене), відмінності між ними. Визначення компетентного суду. Адміністративна юрисдикція. Публічно-правові спори, що належать до адміністративної юрисдикції. Правила предметної, інстанційної та територіальної юрисдикції, наслідки їх недотримання (порушення). Склад суду. Відводи. Учасники судового процесу (учасники справи, представники, інші учасники судового процесу). Адміністративна процесуальна право- і дієздатність. Докази та доказування. Засоби доказування. Предмет доказування. Обов'язок доказування. Подання, витребування та забезпечення доказів. Дослідження та оцінка доказів.

Звернення до адміністративного суду. Провадження в суді першої інстанції. Право на звернення з адміністративним позовом. Строк звернення з адміністративним позовом, наслідки його пропущення. Зміст і оформлення позовної заяви. Способи судового захисту. Забезпечення адміністративного позову. Відкриття провадження. Підготовче провадження. Відзив. Відповідь на відзив. Заперечення. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Зустрічний позов в адміністративному судочинстві. Врегулювання спору за участі судді. Відмова відповідача від позову, примирення. Розгляд справи по суті. Особливості розгляду типових та зразкових справ.

Судові рішення в адміністративних справах. Види судових рішень. Вимоги, яким має відповідати судове рішення. Набрання судовим рішенням законної сили. негайне виконання судового рішення. Звернення судового рішення до виконання. Судовий контроль за виконанням судового рішення. Перегляд судового рішення в адміністративній справі (апеляційне і касаційне провадження; перегляд за нововиявленими або виключними обставинами).

Рекомендована література

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с
2. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник. Заг. ред. д. ю. н., проф. Бевзенка В. М. Пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В. Київ : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
3. Адміністративне право: підручник: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.
4. Адміністративне право: підручник / І. Л. Бородін. Київ: Алтера, 2019. 548 с.

5. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Видання друге. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с
6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Адміністративне право: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти; за аг. ред. В. М. Гаращука. Харків: Право, 2017. 174 с.
8. Загальне адміністративне право: підручник / Грищенко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. та інші; за аг. ред. І. С. Грищенка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 568 с.
9. Задохайло О. А. Адміністративне право України (Загальна частина): навч. посіб. Харків: Право, 2017. 314 с.
10. Баштанник В. В. Б 33 Адміністративне право: навч. посіб. 2-е вид., переробл. і доповн. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 200 с.
11. Мельник Р. С., Мосьондз С. О. Адміністративне право України (у схемах та коментарях): навч. посіб. К.:Юрінком Інтер, 2018. 344 с.
12. Адміністративне право: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти; за аг. ред. В. М. Гаращука. Харків: Право, 2017. 174 с.
13. Адміністративний процес України (у схемах): навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми: Сумський державний університет, 2019. 108 с
14. Адміністративне право : посіб. для підготовки до іспиту / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. ; за заг. ред. В. М. Гаращука. Харків : Право, 2016. 144 с.
15. Адміністративне право України (Загальна частина): навч. посіб. / О. А. Задохайло. Харків : Право, 2016. 296 с.
16. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. В. Ківалов та ін. ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Вид. 7-е, перероб. і допов. Одеса : Фенікс, 2015. 350 с.
17. Адміністративне право України : Навчальний посібник : у 2-х томах / Галунько В. В., Олефір В. І., Пихтін М. П. та ін. ; за заг. ред. В. В. Галунька. Херсон : ХМТ, 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. 320 с.
18. Адміністративне право України : Підручник. 2-ге видання. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків : Право, 2013. 656 с.
19. Адміністративне право України. Загальна частина (альбом схем) : Навчальний посібник / О.В.Кузьменко, І.Д. Пастух, М.В.Плугатир, М.В Співак. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 232 с.
20. Галунько В.В. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / В.В. Галунько , В.І. Курило , С.О. Короєд , О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванищук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова; за ред. проф. В.В. Галунька. Херсон : Грінь Д.С., 2015. 272 с.
21. Загальне адміністративне право : підручник / Грищенко І.С., Мельник Р.С. Пухтецька А.А. та інші; за аг. ред. І.С. Грищенка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 568 с.
22. Загальне адміністративне право: Підручник / І. С. Грищенко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та інші; за заг. ред. І. С. Грищенка. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
23. Ковбас І.В., Федорук Н.С. Адміністративне право України. Конспект лекцій. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2015. 160 с.
24. Курс адміністративного права України: Підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.; за ред. В. В. Коваленка. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
25. Основи адміністративного права України : навч.-метод. посіб. / Л. Р. Біла-Тіунова та ін.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Фенікс, 2015. 120 с.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Тема 1. Поняття, структура та загальні засади цивільного законодавства

Дія цивільно-правових актів у часі, просторі, щодо кола осіб. Поняття, особливості та ознаки цивільних правовідносин, їх елементи і структура. Суб'єкти і об'єкти, суб'єктивне цивільне право та суб'єктивний цивільний обов'язок. Учасники цивільних правовідносин. Види та зміст цивільних правовідносин. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків.

Головний акт цивільного законодавства. Інші закони України, які видаються відповідно до Конституції та цивільного законодавства. Акти Президента України на основі та на виконання Конституції і законів України.

Тема 2. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права

Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою й оголошення особи померлою. Правові наслідки оголошення фізичної особи померлою та її появи. Акти цивільного стану. Опіка та піклування. Порядок встановлення та припинення опіки та піклування. Фізична особа-підприємець.

Тема 3. Юридичні особи

Види юридичних осіб та їх організаційно-правові форми. Установи. Товариства. Підприємницькі та непідприємницькі товариства. Господарські товариства. Правові форми участі держави, територіальних громад у цивільних відносинах. Органи та представники, через яких діють держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади у цивільних відносинах. Відповідальність за зобов'язаннями держави, територіальних громад.

Тема 4. Об'єкти цивільних правовідносин

Поняття та види об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних прав. Поняття та класифікація речей. Нематеріальні блага як об'єкти цивільного прав. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності. Інформація, особисті немайнові блага. Службова та комерційна таємниця як об'єкти цивільних правовідносин.

Тема 5. Правочини: поняття, види, форми, умови дійсності та недійсності

Правочин. Умови дійсності правочину. Правові наслідки недотримання умов дійсності правочину. Поняття, види та підстави представництва. Правочини, які може вчинити представник, правові наслідки вчинення правочину представником. Передоручення. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень.

Тема 6. Строки та терміни в цивільному праві

Зупинення перебігу позовної давності. Переривання перебігу позовної давності. Перебіг позовної давності у разі залишення позову без розгляду. Застосування позовної давності до додаткових вимог. Наслідки впливу позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Тема 7. Права інтелектуальної власності

Поняття права інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності. Наслідки порушення права інтелектуальної власності. Захист права інтелектуальної власності судом.

Тема 8. Суміжні речові права

Поняття та види речових прав на чуже майно. Суб'єкти права володіння чужим майном. Об'єкти права володіння. Спільне володіння. Виникнення права володіння. Припинення права володіння. Захист права володіння майном. Право користування чужим майном (сервітут). Види сервітутів. Зміст сервітуту. Припинення сервітуту. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном (будівлею, спорудою тощо). Право користування чужим рухомим майном без одержання доходу (узус). Право користування чужим майном із одержанням доходів (узуфрукт). Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Права та

обов'язки землекористувача (емфітевти). Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

Тема 9. Загальні положення про зобов'язання

Підстави припинення зобов'язання. Правові наслідки порушення і припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком. Поняття, підстави виникнення застави. Види застави, іпотека, заклад. Предмет застави. Нотаріальне посвідчення та реєстрація договору застави. Звернення стягнення на предмет застави. Притримання. Право притримання. Обов'язки кредитора, який притримує річ.

Виконання зобов'язання за рахунок боржника. Відповідальність і виконання зобов'язання в натурі. Відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання. Підстави відповідальності за порушення зобов'язання. Наслідки порушення зобов'язання з вини обох сторін. Прострочення боржника. Прострочення кредитора. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання.

Тема 10. Категорія договору у цивільному праві

Форма договору. Момент укладення договору. Пропозиція укласти договір (оферта). Прийняття пропозиції (акцепт). Місце укладення договору. Вирішення переддоговірних спорів. Укладення договорів на біржах, аукціонах, конкурсах. Підстави для зміни або розірвання договору. Правові наслідки зміни або розірвання договору. Форма зміни або розірвання договору

Тема 11. Характеристика окремих видів договорів

Окремі види договору купівлі-продажу. Окремі види договорів про оплатну передачу майна. Правова природа роздрібної купівлі-продажу. Договір поставки. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Договір міни.

Договір дарування як різновид договорів про безоплатну передачу майна. Одностороння відмова від договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому. Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника. Пожертва. Відмінність договорів про передачу майна з умовою здійснення періодичних виплат від договорів про безоплатну передачу майна.

Відповідальність за шкоду, завдану у зв'язку з користуванням річчю, переданою у найм. Припинення договору найму. Інші види договорів про передачу майна в користування. Договір прокату. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди. Договір найму транспортного засобу. Договір лізингу. Договір найму житла. Договір позички. Договір концесії.

Договір побутового підряду. Договір будівельного підряду. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Укладення договору страхування. Нотаріальне посвідчення договору страхування. Укладення договору страхування на користь третьої особи. Співстрахування. Припинення договору страхування. Юридична природа договору перестрахування.

Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Право на оголошення конкурсу. Умови конкурсу. Переможець конкурсу. Права переможця конкурсу. Право на вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Тема 12. Спадкові відносини. Реалізація спадкових прав

Об'єкти спадкування майнового та немайнового характеру. Підстави відкриття спадщини. Момент відкриття спадщини. Місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Право на спадкування. Права та обов'язки спадкоємців. Усунення від права на спадкування. Особливості спадкування окремих видів майна.

Поняття заповіту. Встановлення сервітуту у заповіті. Розпорядження, які можуть бути вказані у заповіті. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Секретний заповіт. Недійсність заповіту. Скасування заповіту. Відмова від заповіту. Виконання заповіту за ініціативою спадкоємців. Виконання заповіту за

ініціативою нотаріуса. Обов'язки виконавця заповіту. Підстави припинення повноважень виконавця заповіту.

Підстави спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Визначення ступеню споріднення. Зміна черговості одержання права на спадкування. Підстави дія усунення від спадкування спадкоємця за законом Основні засади спадкування за правом представлення Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом. Особливості спадкування усиновленими та усиновлювачами. Зміна розміру частки спадщини за взаємною згодою.

Поняття спадкового договору. Ознаки спадкового договору. Відчужувач та набувач, як сторони спадкового договору. Істотні умови спадкового договору. Додаткові умови спадкового договору. Випадкові умови спадкового договору. Форма спадкового договору. Підстави зміни та припинення спадкового договору. Порядок укладання спадкового договору. Правові наслідки невиконання умов спадкового договору.

Рекомендована література

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 21–22. Ст. 135.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, N 19-20, N 21-22. Ст. 144
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 3-4. Ст. 27
6. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №30. Ст. 542
7. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 43. Ст. 214.
9. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1591-IX. *Відомості Верховної Ради*. 1991. № 30. Ст. 379.
10. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. наказом М-ва юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 17. Ст. 66.
11. Іванов Ю. Ф. Цивільне право України: Навч. посіб. У 2 т. Т 1. Алерта, 2019. 342 с.
12. Іванов Ю. Ф. Цивільне право України: Навч. посіб. У 2 т. Т 2. Алерта, 2019. 346 с.
13. Петков С. В., Журавльов Д. В., Дрозд О. Ю., Дрозд В. Г. Майно і майнові права подружжя. Актуальне законодавство та судова практика: збірн. ЦУЛ, 2021. 306 с.
14. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Цивільне право України: навч. посіб. Центр навчальної літератури, 2020. 202 с.
15. Фордзюн Ю. І., Кабацій В. М. Основи інтелектуальної власності: Навч. посіб. Кондор, 2018. 208 с.
16. Цивільне право України: Навч. посіб. у 2 т. Київ. ФОП Маслаков, 2018. Т 1. 344 с.
17. Цивільне право України: Навч. посіб. у 2 т. Київ. ФОП Маслаков, 2018. Т 2. 360 с.

ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Тема 1. Поняття, система цивільно-процесуального права

Поняття, предмет та методи цивільно-процесуального права. Джерела цивільно-процесуального права. Поняття і сутність судової влади. Предмет цивільно-

процесуального права. Метод цивільного процесуального права. Система цивільного процесуального права. Види цивільного судочинства. Стадії цивільного процесу. Співвідношення цивільного процесуального права з іншими галузями права. Норми цивільного процесуального права; дія їх в часі і просторі. Поняття цивільного судочинства (процесу) і його завдання. Сутність, основні риси і значення цивільної процесуальної форми.

Тема 2. Принципи цивільного процесуального права

Поняття принципів цивільного процесуального права і їх значення. Організаційно - функціональні принципи правосуддя. Принципи, що визначають процесуальну діяльність. Поняття і система принципів цивільного процесуального права. Принцип законності в цивільному процесуальному праві. Принципи організації правосуддя. Функціональні принципи. Організаційно - функціональні принципи правосуддя. Принципи, що визначають процесуальну діяльність.

Тема 3. Сторони в цивільному процесі

Поняття сторін в цивільному процесі. Права та обов'язки сторін. Процесуальна співучасть. Процесуальне правонаступництво. Ознаки сторін у цивільному процесі. Позивач і відповідач у цивільному процесі. Ознаки і мета процесуальної співучасті. Види цивільної процесуальної співучасті. Заміна неналежного відповідача. Підстави для процесуального правонаступництва. Відмінність правонаступництва від заміни неналежної сторони. Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи.

Тема 4. Інші учасники цивільного процесу

Особи, які здійснюють організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу. Особи, які сприяють розгляду і вирішенню справи по суті. Класифікація інших учасників цивільного процесу. Секретар судового засідання. Судовий розпорядник. Свідок, як учасник процесу. Експерт у цивільному процесі. Повноваження спеціаліста у цивільному процесі. Участь у цивільному процесі перекладача. Особа, яка надає правову допомогу.

Цивільна юрисдикція. Поняття і види підсудності. Наслідки порушення правил про підсудність. Зміна підсудності. Критерії, що визначають цивільну судову юрисдикцію. Види справ, які розглядають і вирішують суди загальної юрисдикції. Предметна та територіальна підсудність. Загальна, альтернативна та виключна підсудність. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя цього суду або між громадянами України, якщо обидві сторони проживають за її межами. Підстави і порядок передачі справи з одного суду до іншого.

Тема 5. Докази та доказування у цивільному судочинстві

Поняття і види доказів. Доказування у цивільному судочинстві. Засоби доказування, пояснення сторін і третіх осіб. Зміст доказів. Процесуальна форма доказів. Розподіл обов'язків з доказування. Етапи доказування. Предмет доказування. Загальновідомі факти, що не підлягають доказуванню. Преюдиційність фактів, що не підлягають доказуванню. Презюмовані факти, що не підлягають доказуванню. Правила оцінки доказів. Суб'єкти судового доказування. Ознаки процесуальної форми доказування.

Засоби судового доказування. Поняття судового доказування. Порядок дослідження доказів у суді. Розкрити порядок оцінювання доказів. Процесуальний порядок пояснення сторін і третіх осіб. Показання свідків, як засіб доказування. Перелік осіб, які згідно законодавства вправі відмовитися від свідчення у суді. Письмові докази у цивільному судочинстві. Процесуальний порядок роботи з речовими доказами.

Процесуальний порядок отримання висновку експерта. Аудіо- та відеозаписи являються в цивільному процесі. Процесуальні права і обов'язку сторін та третіх осіб. Процесуальні права і обов'язку свідків. Процесуальні права і обов'язку експерта.

Тема 6. Загальні положення позовного провадження

Поняття, елементи та види позовів. Право на позов. Передумови права на пред'явлення позову. Ознаки позову. Умови реалізації права на пред'явлення позову. Об'єднання і роз'єднання позовів. Роз'єднання позовів. Зустрічний позов. Зміни у позовному спорі.

Поняття і значення судового розгляду. Порядок судового розгляду. Поняття, завдання, строки стадії судового розгляду. Специфіка підготовчої частини судового засідання. Основні процесуальні дії на стадії підготовчої частини судового розгляду. Завдання, які здійснюються на стадії судового розгляду. Процесуальні дії, які вчиняються на стадії судового розгляду. Зміст судових дебатів, під час судового розгляду. Постанова та оголошення рішення, як завершальна частина судового розгляду. Тимчасове зупинення судового розгляду. Закінчення провадження у справі без постановлення рішення. Залишення заяви без розгляду.

Тема 7. Заочне провадження

Поняття і значення заочного розгляду справи. Умови і порядок ухвалення заочного рішення. Повноваження суду та підстави скасування заочного рішення. Зміст заочного рішення. Оскарження заочного рішення. Зміст і форма заяви про перегляд заочного рішення. Умови проведення заочного розгляду справи. Порядок заочного розгляду справи. Повідомлення про заочне рішення. Порядок і строк подання заяви про перегляд заочного рішення. Дії суду після прийняття заяви про перегляд заочного рішення. Повноваження суду і підстави для скасування заочного рішення суду.

Тема 8. Наказне провадження у цивільному судочинстві

Поняття, характерні риси та підстави наказного провадження. Поняття і сутність судового наказу. Стадії наказного провадження. Завдання, сторони наказного провадження. Підстави видання судового наказу. Підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу та наслідки повернення заяви або відмови в її прийнятті. Видача судового наказу. Скасування судового наказу.

Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Судовий збір за подання заяви про видачу судового наказу. Наслідки повернення заяви або відмови в її прийнятті. Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу. Надіслання боржникові копії судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві.

Тема 9. Особливості окремого провадження

Поняття і сутність окремого провадження. Характеристика фактів, що мають юридичне значення. Особи, які беруть участь у справах окремого провадження. Особливості розгляду справ окремого провадження.

Надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Обов'язкова госпіталізація до протитуберкульозного закладу. Усиновлення. Порушення та розгляд справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Порушення справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Підготовка та розгляд про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Визнання спадщини відумерлою.

Рекомендована література

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України 18 березня 2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004. № 40-41, 42, ст.492
2. Цивільний кодекс України: Закон України. 16 січня 2003 року № 435-IV *Відомості Верховної Ради України*, 2003. №№ 40-44, ст.356
3. Сімейний кодекс України: Закон України 10 січня 2002 року № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*, 2002, № 21-22, ст.135
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України 5 липня 2012 року № 5076-VI *Відомості Верховної Ради України*, 2013, № 27, ст.282
5. Цивільний процес України: підручник за загальною редакцією М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2014. 744 с.
6. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник за заг. ред. С. С. Бичкової. 2-ге вид. доповнене і перероблене. Київ: Атіка, 2016. 404 с.
7. Цивільний процес України: підручник за заг. ред.. О.І.Харитонової, Н. Ю. Голубевої. Київ: Істина, 2012. 536 с.
8. Васильєв С. В. Цивільний процес України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2015. 344 с.
9. Коментовані зразки документів (за чинним законодавством): у 3 т./за заг. ред.: В. М. Марченко, О. Д. Чуєва. Харків: Страйд, 2015.
10. Цивільний процес України: підручник /За ред.. Ю.С.Червоного. Київ: Істина, 2017. 342 с.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Тема 1. Поняття, завдання та система кримінального права України. Принципи кримінального права України

Кримінальне право України як юридична наука та навчальна дисципліна у закладах вищої освіти. Значення поняття «кримінальне право України». Кримінальне право України як окрема галузь права, як юридична наука та як навчальна дисципліна у закладах вищої освіти. Кримінальне право України як окрема галузь права: поняття, характерні особливості, місце в правовій системі.

Механізм кримінально-правового регулювання: поняття, загальна характеристика. Основні елементи механізму кримінально-правового регулювання: норми кримінального права, юридичні факти, кримінально-правові відносини, правозастосовні акти, акти реалізації кримінального права. Основні методи (типи) кримінально-правового регулювання. Основні завдання кримінального права та їх відображення в Кримінальному кодексі України.

Кримінальне право України та інші галузі права, їх зв'язок та відмінності. Система кримінального права України. Загальна та Особлива частини кримінального права України, їх особливості та взаємозв'язок. Система Загальної частини кримінального права України.

Кримінальне право України як юридична наука. Предмет та основні методи науки кримінального права. Основні напрямки досліджень та завдання кримінально-правової науки на сучасному етапі розвитку України. Кримінальне право України як навчальна дисципліна у вищих навчальних закладах, її предмет, основні методи та форми вивчення. Система курсу Загальної частини кримінального права України. Загальна характеристика літератури до курсу.

Поняття принципу права. Принципи права як особливий елемент його змісту. Система принципів кримінального права України. Загальноправові принципи: верховенства права, рівності громадян перед законом, гуманізму, справедливості та ін. Значення загальноправових принципів для кримінального права України як окремої галузі права. Міжгалузеві принципи права: винної відповідальності, презумпції невинуватості та ін. Вплив міжгалузевих принципів права на зміст окремих інститутів та норм кримінального права України. Галузеві принципи кримінального права: невідворотності кримінальної відповідальності, особистої відповідальності, економії кримінальної репресії та ін. Їх основний зміст та особливості дії на сучасному етапі розвитку кримінального права України.

Взаємодія принципів кримінального права України між собою. Можливість виникнення колізії (суперечностей) між окремими його принципами. Необхідність вирішення таких колізій на нормативному (законодавчому) рівні.

Тема 2. Кримінальний кодекс та інші джерела кримінального права України. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі і просторі

Поняття джерела кримінального права. Основні джерела сучасного кримінального права України. Конституція України як джерело кримінального права України. Особливості окремих положень Конституції України, що мають кримінально-правовий зміст. Кримінальний кодекс України 2001 р. – основне джерело кримінального права України. Загальна характеристика чинного КК України. Кримінальний кодекс 1960 р. як джерело кримінального права України.

Міжнародні договори як джерела кримінального права України. Особливості імплементації окремих положень міжнародних договорів в кримінальне право України. Рішення Конституційного Суду України як джерело кримінального права України.

Нормативно-правові акти, які містять окремі положення кримінально-правового характеру чи частково визначають зміст окремих кримінально-правових норм. Відмінність таких нормативно-правових актів від джерел кримінального права України. Юридична природа та кримінально-правове значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України. Основні етапи розвитку кримінального права України. Загальна характеристика основних джерел кримінального права України на окремих етапах його розвитку. Нормативні приписи окремих джерел кримінального права України. Особливості норм КК України та інших кримінально-правових актів.

Поняття чинності КК та інших джерел кримінального права України в часі. Визначення поняття часу вчинення кримінального правопорушення в КК України та відмежування цього поняття від інших кримінально-правових понять (юридичного моменту визнання кримінального правопорушення закінченим, фактичного припинення кримінального). Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону) та інших джерел кримінального права у часі.

Поняття чинності КК та інших джерел кримінального права України у просторі. Поняття місця вчинення кримінального правопорушення за КК України. Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону) у просторі: територіальний, національний (громадянства), універсальний, реальний. Особливості дії зазначених принципів з урахуванням положень КК України та міжнародних договорів. Правові наслідки засудження особи за межами України. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, та особи, яка засуджена за вчинення кримінального правопорушення. Тлумачення в кримінальному праві. Види і способи тлумачення окремих положень КК та інших джерел кримінального права України.

Тема 3. Кримінальне правопорушення і його види

Кримінальне правопорушення як антисоціальне та правове явище. Загальні підходи до визначення поняття та змісту кримінального правопорушення у кримінально-правовій доктрині.

Поняття кримінального правопорушення за КК України. Ознаки кримінального правопорушення, їх загальна характеристика. Діяння (дія або бездіяльність) як обов'язковий елемент поняття «кримінальне правопорушення». Суспільно небезпечне діяння як матеріальна ознака кримінального правопорушення. Кримінальна протиправність діяння як нормативно-правова (формально-юридична) ознака кримінального правопорушення. Винність діяння як ознака кримінального правопорушення. Кримінально-правова караність діяння як ознака кримінального правопорушення.

Класифікація кримінальних правопорушень у кримінальному праві. Види кримінальних правопорушень за змінами до кримінального законодавства. Кримінальний проступок та злочин.

Кримінальний проступок як вид кримінального правопорушення. Правова природа проступку у кримінально-правовій доктрині. Кримінально-правове значення інституту кримінального проступку. Поняття та зміст кримінального проступку. Ознаки кримінального проступку.

Злочин як вид кримінального правопорушення. Поняття та зміст злочину. Ознаки злочину. Види (категорії) злочинів за ступенем тяжкості в КК України. Малозначність діяння. Юридична природа положення ч. 2 ст.11 КК України щодо малозначності діяння, його значення для правозастосовної практики. Кримінальне правопорушення та інші правопорушення: співвідношення, спільні ознаки, відмінності.

Тема 4. Склад кримінального правопорушення

Різні значення терміну «склад кримінального правопорушення»: склад кримінального правопорушення як специфічна юридична конструкція у кримінальному праві (юридичний склад кримінального правопорушення); склад кримінального правопорушення як системне поєднання юридичних фактів (фактичний склад кримінального правопорушення); склад кримінального правопорушення як категорія науки кримінального права.

Особливості юридичного складу кримінального правопорушення як специфічної юридичної конструкції в кримінальному праві. Співвідношення поняття кримінального правопорушення і юридичного складу кримінального правопорушення. Основні функції юридичного складу кримінального правопорушення в механізмі кримінально-правового регулювання.

Загальна структура, специфічна конструкція та конкретний зміст юридичного складу кримінального правопорушення як його основні системно-структурні характеристики. Загальна структура юридичного складу кримінального правопорушення, її складові частини. Специфічна конструкція юридичного складу кримінального правопорушення як системне поєднання його елементів. Обов'язкові та факультативні елементи юридичного складу кримінального правопорушення.

Конкретний зміст юридичного складу кримінального правопорушення як сукупність змістовних характеристик його обов'язкових елементів. Ознака юридичного складу кримінального правопорушення як конкретна змістовна характеристика його окремого елемента. Юридичний склад кримінального правопорушення, кримінально-правова норма і диспозиція статей кримінального закону. Проблеми класифікації юридичних складів кримінальних правопорушень. Підстави (критерії) поділу юридичних складів кримінального правопорушення на види. Основні види юридичних складів кримінальних правопорушень та їх кримінально-правова характеристика.

Поняття кваліфікації кримінального правопорушення. Кваліфікація кримінального правопорушення – різновид юридичної кваліфікації в кримінальному праві. Кваліфікація кримінального правопорушення як стадія застосування кримінального закону. Загальний механізм кваліфікації кримінального правопорушення. Формула кваліфікації кримінального правопорушення та юридичне формулювання звинувачення як основні

форми закріплення кваліфікації кримінального правопорушення у процесуальних документах.

Тема 5. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення

Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Об'єкт кримінального правопорушення і предмет (об'єкт) кримінально-правової охорони. Загальна характеристика механізму посягання на предмет кримінально-правової охорони. Спірні питання щодо об'єкта кримінального правопорушення в науці кримінального права.

Види об'єктів кримінального правопорушення. Підстави класифікації об'єктів кримінального правопорушення. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення «по вертикалі» та «по горизонталі». Родовий (спеціальний) об'єкт кримінального правопорушення. Соціальні та юридичні підстави виділення родового об'єкта кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення родового об'єкта кримінального правопорушення. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення. Особливості відображення безпосереднього об'єкта в юридичному складі кримінального правопорушення. Основний та додатковий безпосередні об'єкти кримінального правопорушення та їх відмінність від факультативного предмета (об'єкта) кримінально-правової охорони.

Потерпілий від кримінального правопорушення та предмет кримінального правопорушення як факультативні елементи, що характеризують об'єкт кримінального правопорушення.

Тема 6. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення

Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Особливості елементів, що утворюють об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Діяння як обов'язковий елемент об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Загальні ознаки діяння як прояву поведінки людини. Вплив нездоланної сили, фізичного та психічного примусу на кримінальну відповідальність особи. Дія та бездіяльність як окремі форми діяння за кримінальним правом України. Суспільне небезпечні наслідки кримінального правопорушення: поняття, види, кримінально-правове значення.

Причинний зв'язок між діянням і наслідками як один із видів зв'язку між елементами складу кримінального правопорушення. Основні філософські концепції причинного зв'язку та їх використання в різних кримінально-правових теоріях (*conditio sine qua non*, необхідного спричинення, адекватної причинності, фінальна теорія та ін.). Основні різновиди причинного зв'язку, їх кримінально-правовий зміст та значення. Інші факультативні елементи, що характеризують об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення (спосіб, час, місце, обстановка (ситуація), знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення). Триваючі, продовжувані та складні (складені) кримінальні правопорушення як специфічні різновиди одиничних кримінальних правопорушень. Особливості об'єктивної сторони цих кримінальних правопорушень, відмінність їх від окремих форм множинності кримінальних правопорушень.

Тема 7. Суб'єкт кримінального правопорушення

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення за КК України. Особливості елементів складу кримінального правопорушення, що характеризують його суб'єкта. Співвідношення понять «суб'єкт кримінального правопорушення», «виконавець кримінального правопорушення», «особа винного» та «особистість особи, що вчинила кримінальне правопорушення».

Поняття осудної особи та неосудності за КК України. Формула неосудності. Обмежена осудність за КК України та її кримінально-правове значення. Особливості кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, вчинені у стані сп'яніння, внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

Вік суб'єкта кримінального правопорушення як обов'язковий елемент складу кримінального правопорушення. Вплив віку на кримінальну відповідальність особи. Основні правила встановлення віку суб'єкта кримінального правопорушення.

Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення як факультативний елемент складу кримінального правопорушення. Поняття спеціального суб'єкта кримінального правопорушення за КК України. Підстави класифікації спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення та основні їх види. Вплив ознак спеціального суб'єкта кримінального правопорушення на кримінальну відповідальність.

Тема 8. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення

Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Особливості елементів, що утворюють суб'єктивну сторону складу кримінального правопорушення. Поняття вини за КК України. Компоненти, що утворюють зміст вини. Спірні питання щодо вини в науці кримінального права. Ступінь вини як кримінально-правове поняття. Підстави (критерії) поділу вини на форми та види. Кримінально-правове значення поділу вини на форми і види.

Умисел як форма вини. Види умислу за КК України. Особливості змісту інтелектуального та вольового моментів прямого та непрямого (евентуального) умислу. Вплив специфічної конструкції юридичного складу кримінального правопорушення на зміст умислу. Види умислу, що виділяються в теорії кримінального права: задалегідь обдуманий умисел та умисел, що виник раптово; конкретизований та неконкретизований умисел. Кримінально-правове значення зазначених видів умислу.

Необережність як форма вини. Види необережності за КК України. Кримінальна протиправна самовпевненість, її інтелектуальний та вольовий моменти. Відмінність кримінальної протиправної самовпевненості від непрямого умислу. Кримінальна протиправна недбалість, її інтелектуальний та вольовий моменти. Об'єктивний та суб'єктивний критерії кримінальної протиправної недбалості, її відмінність від казусу (випадку) в кримінальному праві.

Складна вина. Основні форми (прояви) складної вини в юридичних складах окремих кримінальних правопорушень. Кримінально-правове значення складної вини. Мотив і мета кримінального правопорушення, їх види та кримінально-правове значення. Поняття фізіологічного афекту, його вплив на кримінальну відповідальність особи. Помилка в кримінальному праві. Види помилок, їх вплив на вину та кримінально-правову оцінку поведінки особи.

Тема 9. Стадії вчинення кримінального правопорушення

Поняття стадії кримінального правопорушення. Чинники, що впливають на визначення стадії кримінального правопорушення. Види стадій кримінального правопорушення за КК України.

Закінчене кримінальне правопорушення. Поняття закінченого кримінального правопорушення за КК України. Особливості родової юридичної конструкції складу закінченого кримінального правопорушення. Момент закінчення окремих різновидів умисних кримінальних правопорушень в залежності від особливостей їх юридичних складів.

Готування до кримінального правопорушення. Поняття готування до кримінального правопорушення за КК України. Особливості видової юридичної конструкції складу готування до кримінального правопорушення. Види підготовчих діянь за КК України та їх кримінально-правова характеристика. Відмінність готування до кримінального правопорушення від вияву наміру вчинити кримінальне правопорушення.

Замах на кримінальне правопорушення. Поняття замаху на кримінальне правопорушення за КК України. Особливості видової юридичної конструкції замаху на кримінальне правопорушення. Види замаху на кримінальне правопорушення та їх кримінально-правове значення. Відмінність замаху на кримінальне правопорушення від

готування до кримінального правопорушення та від закінченого кримінального правопорушення.

Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення. Підстави такої відповідальності, особливості кваліфікації готування до кримінального правопорушення та замаху на кримінальне правопорушення. Основні проблеми караності незакінченого кримінального правопорушення та їх вирішення в КК України.

Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні. Поняття добровільної відмови за КК України. Особливості родової юридичної конструкції складу добровільної відмови. Кримінально-правові наслідки добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця. Відмінність добровільної відмови від дійового каюття.

Тема 10. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні. Співучасть у кримінальному правопорушенні та інші прояви вчинення кримінального правопорушення за наявності зв'язку між кількома особами. Визначення поняття співучасті у кримінальному правопорушенні в КК України. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті. Спірні питання щодо співучасті у кримінальному правопорушенні в науці кримінального права.

Види співучасників кримінального правопорушення за КК України. Кримінально-правова характеристика ознак окремих співучасників – виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника.

Форми співучасті у кримінальному правопорушенні. Підстави (критерії) поділу співучасті у кримінальному правопорушенні на форми. Кримінально-правова характеристика окремих форм співучасті у кримінальному правопорушенні (співвиконавства, співучасті з розподілом ролей, вчинення кримінального правопорушення організованою групою, вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією).

Кримінальна відповідальність співучасників. Підстави такої відповідальності, особливості кваліфікації діянь співучасників, вчинених у межах окремих форм співучасті у кримінальному правопорушенні. Межі кримінальної відповідальності співучасників при вчиненні кримінального правопорушення в співучасті зі спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення, при вчиненні незакінченого кримінального правопорушення, при так званому ексцесі виконавця (співвиконавця). Особливості кримінальної відповідальності організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації.

Добровільна відмова співучасників. Особливості юридичного складу добровільної відмови виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника.

Причетність до кримінального правопорушення. Поняття причетності до кримінального правопорушення. Форми причетності до кримінального правопорушення. Відмінність окремих форм причетності до кримінального правопорушення від співучасті у кримінальному правопорушенні. Особливості кримінальної відповідальності за окремі форми причетності до кримінального правопорушення за КК України. Посереднє вчинення (виконання) кримінального правопорушення. Поняття посереднього вчинення (виконання) кримінального правопорушення та його відмінність від співучасті у кримінальному правопорушенні. Основні різновиди посереднього вчинення кримінального правопорушення. Особливості кримінальної відповідальності за посереднє вчинення кримінального правопорушення. Групове вчинення кримінального правопорушення за відсутності ознак співучасті у кримінальному правопорушенні. Особливості кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення за групове його вчинення.

Тема 11. Множинність кримінальних правопорушень

Поняття множинності кримінальних правопорушень у кримінальному праві. Юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень. Відмежування

множинності кримінальних правопорушень від одиничних кримінальних правопорушень, що складаються з декількох діянь, від складних (складених) кримінальних правопорушень, від триваючих та продовжуваних кримінальних правопорушень.

Форми множинності кримінальних правопорушень. Підстави (критерії) виділення окремих форм множинності кримінальних правопорушень. Проблеми систематизації різних проявів множинності кримінальних правопорушень у науці кримінального права. Форми множинності кримінальних правопорушень, що виділяються в КК України.

Повторність кримінальних правопорушень. Поняття повторності кримінальних правопорушень за КК України. Специфічні ознаки повторності кримінальних правопорушень. Відображення повторності кримінальних правопорушень в Загальній та Особливій частинах КК України. Види повторності. Кримінально-правове значення повторності кримінальних правопорушень.

Сукупність кримінальних правопорушень. Поняття сукупності кримінальних правопорушень за КК України. Специфічні ознаки сукупності кримінальних правопорушень. Відмінність сукупності кримінальних правопорушень від конкуренції кримінально-правових норм. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна, реальна, реально-ідеальна. Кримінально-правове значення сукупності кримінальних правопорушень.

Рецидив кримінальних правопорушень. Поняття рецидиву кримінальних правопорушень за КК України. Специфічні ознаки рецидиву кримінальних правопорушень. Відображення рецидиву кримінальних правопорушень в Загальній та Особливій частинах КК України. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, багаторазовий, пенітенціарний. Кримінально-правове значення рецидиву кримінальних правопорушень та окремих його видів. Поєднання в поведінці особи кількох форм множинності кримінальних правопорушень. Кримінально-правове значення такого поєднання.

Тема 12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття та юридична природа обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Проблеми класифікації цих обставин у науці кримінального права.

Необхідна оборона: поняття, ознаки, умови правомірності. Перевищення меж необхідної оборони. Юридична природа ситуації, передбаченої ч. 4 ст. 36 КК України. Провокація оборони. Уявна оборона: поняття за КК України, юридична природа та основні різновиди. Вплив уявної оборони на кримінальну відповідальність особи.

Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Крайня необхідність: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Проблеми відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус: поняття та ознаки. Кримінально-правове значення фізичного та психічного примусу. Невиконання наказу або розпорядження, його правовий зміст. Підстави визнання наказу або розпорядження законним. Поняття та ознаки явно кримінально протиправного наказу або розпорядження. Правові наслідки відмови від виконання явно кримінально протиправного наказу або розпорядження. Особливості кримінальної відповідальності особи, яка віддала явно кримінально протиправний наказ або розпорядження, та особи, яка виконала такий наказ або розпорядження. Особливості кримінально-правової оцінки ситуації, в якій особа виконала наказ або розпорядження за обставин, коли вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати його кримінально протиправного характеру.

Діяння, пов'язане з ризиком: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Поняття та ознаки виправданості ризику за КК України. Невиправданий ризик та його кримінально-правове значення.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Специфічні підстави та особливості кримінальної відповідальності особи, яка виконує таке завдання. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України: поняття та кримінально-правовий зміст. Загальна характеристика обставин, що виключають кримінально протиправне діяння, які не передбачені КК України.

Тема 13. Кримінальна відповідальність та її підстави

Поняття кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність – різновид юридичної відповідальності. «Родові» та «видові» ознаки кримінальної відповідальності. Спірні питання щодо кримінальної відповідальності в науці кримінального права.

Кримінальна відповідальність як елемент механізму кримінально-правового регулювання: юридична природа, основний зміст, функції. Кримінальна відповідальність та інші елементи механізму кримінально-правового регулювання (кримінально-правові норми, юридичні факти, кримінально-правові відносини).

Форми кримінальної відповідальності. Підстави виділення окремих форм кримінальної відповідальності. Загальна характеристика окремих форм кримінальної відповідальності, що передбачені КК України (покарання, звільнення від покарання та його відбування). Юридична природа звільнення від кримінальної відповідальності як окремого інституту кримінального права України. Підстава (підстави) кримінальної відповідальності. Визначення підстави кримінальної відповідальності в КК України.

Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Юридична природа та основний кримінально-правовий зміст звільнення від кримінальної відповідальності як окремого інституту в сучасному кримінальному праві.

Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності за КК України. Проблеми систематизації окремих різновидів звільнення від кримінальної відповідальності в теорії кримінального права. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності: у зв'язку з дійовим каяттям; у зв'язку з примиренням винного з потерпілим; у зв'язку з передачею особи на поруки; у зв'язку із зміною обстановки; у зв'язку із закінченням строків давності; на підставі закону України про амністію.

Загальна характеристика спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених в нормах Особливої частини КК України.

Тема 15. Покарання та його види

Поняття покарання за КК України. Ознаки покарання. Покарання в системі заходів кримінально-правового впливу. Мета покарання за КК України. Спірні питання щодо мети (цілей) покарання в науці кримінального права. Кара, виправлення засуджених, загальна та спеціальна превенція як окремі цілі (складові мети) покарання. Проблеми ієрархії цілей покарання при застосуванні окремих видів покарань.

Поняття виду покарання. Система видів покарання в кримінальному праві. Основні ознаки (характеристики) системи видів покарання за КК України. Кримінально-правове значення системи видів покарання.

Види покарань за КК України. Штраф. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Громадські роботи. Виправні роботи. Службові обмеження для військовослужбовців. Конфіскація майна та її відмежування від спеціальної конфіскації. Арешт, Обмеження волі. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Позбавлення волі на певний строк. Довічне позбавлення волі. Смертна кара як вид покарання в кримінальному праві окремих держав. Смертна кара в історії кримінального права України. Рішення Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 р. щодо неконституційності положень КК України 1960 р. в частині, що

передбачає смертну кару як вид покарання – правова підстава скасування смертної кари в Україні.

Тема 16. Призначення покарання

Призначення покарання як специфічний етап застосування кримінально-правових норм. Обрання конкретної міри покарання, його основний кримінально-правовий зміст.

Загальні засади призначення покарання, їх юридична природа та загальний зміст. Загальні правила призначення покарання за КК України. Призначення покарання у межах, встановлених у санкції статті (частини статті) КК України, яка передбачає відповідальність за вчинений кримінальне правопорушення. Винятки з цього правила, що передбачені в КК України. Дотримання при призначенні покарання положень Загальної частини КК України. Врахування при призначенні покарання ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особи винного та обставин справи, що пом'якшують чи обтяжують покарання. Зв'язок призначення покарання з метою спеціальної та загальної превенції.

Загальна характеристика обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання. Особливості врахування таких обставин при призначенні покарання в окремих кримінально-правових ситуаціях. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті. Юридична природа та особливості врахування при призначенні покарання обставин, передбачених ст. 68 КК України. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підстави та види такого пом'якшення покарання. Інші випадки пом'якшення покарання при його призначенні, що передбачені КК України.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Межі остаточного покарання, що призначається за сукупністю кримінальних правопорушень. Умови, порядок та принципи призначення остаточного покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, за які особа засуджується одним вироком. Особливості призначення остаточного покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, за які особа засуджується кількома вирокami. Призначення покарання за сукупністю вироків. Умови, порядок та принципи призначення остаточного покарання за сукупністю вироків. Межі остаточного покарання, що призначається за сукупністю вироків. Особливості та порядок призначення покарання особі, яка засуджується за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків одночасно.

Правила складання покарань та зарахування попереднього ув'язнення. Особливості складання окремих видів основних покарань. Виконання додаткових покарань різних видів. Особливості зарахування попереднього ув'язнення при призначенні окремих видів основних покарань. Обчислення строків покарання.

Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування

Поняття та юридична природа звільнення від покарання та його відбування. Основний кримінально-правовий зміст звільнення від покарання та його відбування, його відмінність від звільнення від кримінальної відповідальності.

Проблеми систематизації окремих різновидів звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від покарання, звільнення від подальшого відбування покарання, заміна покарання більш м'яким та пом'якшення призначеного покарання як окремі форми (субінститути) інституту звільнення від покарання та його відбування.

Звільнення від покарання, його специфічний кримінально-правовий зміст. Звільнення від покарання особи у зв'язку з втратою нею суспільної небезпеки. Звільнення від покарання особи у зв'язку із закінченням строків давності. Інші різновиди безумовного звільнення від покарання, що передбачені КК України. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Інші різновиди умовного звільнення від покарання, що передбачені КК України.

Звільнення від подальшого відбування покарання, його специфічний кримінально-правовий зміст. Звільнення від подальшого відбування покарання особи, засудженої за діяння, караність якого законом усунена. Звільнення від подальшого відбування покарання особи у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Інші різновиди безумовного звільнення від відбування покарання, що передбачені КК України. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Інші різновиди умовного звільнення від відбування покарання, що передбачені КК України.

Заміна покарання більш м'яким, його специфічний кримінально-правовий зміст. Заміна не відбутої частини покарання більш м'яким. Заміна виправних робіт штрафом. Інші різновиди заміни покарання більш м'яким, що передбачені КК України.

Пом'якшення призначеного покарання, його специфічний кримінально-правовий зміст. Зниження призначеної особі міри покарання до максимальної межі, встановленої санкцією нового закону, що пом'якшує кримінальну відповідальність. Інші різновиди пом'якшення покарання, що передбачені КК України. Особливості звільнення від покарання та його відбування на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Тема 18. Судимість

Поняття судимості. Часові межі судимості. Обставини, які зумовлюють визнання особи такою, що не має судимості. Загально-правові та кримінально-правові наслідки судимості.

Погашення судимості. Загальні умови та строки погашення судимості. Особливості обчислення строків погашення судимості при перебігу давності виконання вироку, при умовно-достроковому звільненні від покарання чи заміні його більш м'яким. Погашення судимості в осіб, щодо яких застосовано закон України про амністію або акт про помилування. Переривання строку погашення судимості. Зняття судимості. Умови та підстави зняття судимості, що передбачені КК України.

Тема. Заходи кримінально-правового характеру

Поняття та види заходів кримінально-правового характеру. Поняття примусових заходів медичного характеру, їх юридична природа та основний кримінально-правовий зміст. Мета (цілі) примусових заходів медичного характеру.

Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Особливості застосування окремих видів примусових заходів медичного характеру, що передбачені КК України. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст. Особи, до яких може бути застосоване примусове лікування. Місця примусового лікування, визначені КК України. Спеціальна конфіскація. Підстави застосування спеціальної конфіскації. Випадки застосування спеціальної конфіскації.

Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Примусові заходи виховного характеру, що застосовуються до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільне небезпечне діяння. Види заходів кримінально-правового впливу, що можуть бути застосовані до неповнолітнього та малолітнього за КК України.

Обмежувальні заходи. Місце та роль обмежувальних заходів у системі заходів кримінально-правового характеру та запобігання домашнього насильства. Підстави та передумови застосування обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили

домашнє насильство. Обов'язки та заборони, які можуть бути покладені судом до особи, що вчинила домашнє насильство.

Тема 20. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Неповнолітні та малолітні як особливі суб'єкти охоронних кримінально-правових відносин. Примусові заходи виховного характеру, що застосовуються до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільне небезпечне діяння. Звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності. Підстави звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Види покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітніх. Особливості застосування до неповнолітніх окремих видів покарань (штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк).

Призначення покарання неповнолітнім. Додаткові правові орієнтири, які враховує суд при призначенні покарання неповнолітньому. Межі остаточного покарання, яке може бути призначене неповнолітньому за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків.

Звільнення неповнолітнього від покарання та його відбування. Особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням, звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Особливості погашення і зняття судимості в осіб, які вчинили кримінальне правопорушення до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Тема 1. Поняття, система і значення Особливої частини кримінального права

Різні значення словосполучення «Особлива частина кримінального права України». Особлива частина кримінального права України як специфічний розділ окремої галузі права, як складова частина єдиної науки кримінального права та як навчальна дисципліна в юридичному вищому навчальному закладі.

Особлива частина кримінального права України як специфічний розділ окремої галузі права. Підстави поділу кримінального права України на Загальну та Особливу частини. Особливості нормативних приписів (кримінально-правових норм), що утворюють її зміст. Джерела Особливої частини кримінального права України.

Система Особливої частини кримінального права України, її поняття та особливості. Основні правила систематизації Особливої частини кримінального права України. Роль законодавчої техніки в побудові системи Особливої частини кримінального права України. Загальна характеристика системи Особливої частини КК України 2001 р. Наскрізнi юридичні поняття (юридичні конструкції) Особливої частини КК: близькі родичі, близькі особи, члени сім'ї; малолітній, неповнолітній, дитина; насильство; насильство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я особи; насильство, яке є небезпечним для життя чи здоров'я особи; втручання; перешкоджання; знищення; пошкодження; примушування; погроза; тяжкі наслідки; загибель людей.

Особливості змісту наведених юридичних понять (юридичних конструкцій) в окремих статтях Особливої частини КК України. Значення Особливої частини кримінального права України.

Особлива частина кримінального права України як складова частина єдиної науки кримінального права. Особливості предмета та основних методів наукових досліджень. Провідні українські вчені в галузі Особливої частини кримінального права та основні напрямки їх наукових досліджень. Завдання науки кримінального права щодо дослідження норм Особливої частини КК України 2001 р. та практики їх застосування.

Особлива частина кримінального права України як навчальна дисципліна в юридичному вищому навчальному закладі, її предмет та основні методи його дослідження. Основні теоретичні форми вивчення Особливої частини кримінального права: систематизація (класифікація) юридичних складів кримінальних правопорушень в межах Особливої частини Кримінального кодексу України та її окремих розділів; загальна характеристика окремих груп кримінальних правопорушень; аналіз юридичного складу (юридичних складів) кримінального правопорушення певного виду; особливості юридичних складів окремих кримінальних правопорушень; розмежування юридичних складів кримінальних правопорушень окремих видів; кваліфікація множинності кримінальних правопорушень певних видів. Основні практичні форми вивчення Особливої частини кримінального права України: розв'язання задач (казусів); вирішення узагальнених кримінально-правових ситуацій, що стосуються кримінальних правопорушень окремих видів; кримінально-правова кваліфікація окремих форм множинності кримінальних правопорушень.

Роль роз'яснень Пленуму Верховного Суду України у засвоєнні Особливої частини кримінального права. Необхідність опрацювання узагальнень правозастосовної практики та вивчення окремих кримінальних проваджень щодо певних категорій кримінальних правопорушень.

Тема 2. Основи кримінально-правової кваліфікації

Зміст кримінально-правової кваліфікації. Кримінально-правова кваліфікація як частина процесу застосування кримінального закону. Оцінка суспільно небезпечної поведінки в ході кримінально-правової кваліфікації. Визначення кримінально-правової норми, що передбачає відповідальність за вчинення суспільно небезпечного діяння.

Поняття кримінально-правової кваліфікації та її види. Кваліфікація кримінального правопорушення та кваліфікація суспільно небезпечних діянь, які не є кримінальними правопорушеннями. Умови правильної кваліфікації. Фактична та нормативна підстави кримінально-правової кваліфікації.

Юридичне закріплення результатів кримінально правової кваліфікації. Виклад фактичних обставин справи, складання формули кваліфікації та формулювання звинувачення – складові кримінально-правової кваліфікації як юридичної діяльності. Значення та вимоги до формули кваліфікації. Принципи кримінально-правової кваліфікації та їх значення.

Тема 3. Злочини проти основ національної безпеки України

Національна безпека України як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: особливості конструкції юридичних складів та види цього злочину. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: аналіз юридичного складу злочину, особливості кваліфікації за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Державна зрада: аналіз юридичного складу злочину; особливості звільнення від кримінальної відповідальності особи, що вчинила державну зраду. Колабораційна діяльність: поняття, ознаки, види, відповідальність за її здійснення, аналіз складів злочину. Пособництво державі-агресору: аналіз юридичного складу злочину. Посягання на життя державного чи громадського діяча: аналіз юридичного складу злочину. Диверсія: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу злочину, форми диверсії. Шпигунство: аналіз юридичного складу злочину; особливості звільнення від кримінальної відповідальності особи, що вчинила шпигунство.

Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї,

озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану: аналіз юридичних складів злочинів.

Тема 4. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Систематизація юридичних складів кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за чинним кримінальним законодавством України.

Кримінальні правопорушення проти життя. Кримінально-правове поняття вбивства. Види вбивств за КК України. Умисне вбивство без обтяжуючих і без пом'якшуючих обставин: відмежування від інших видів умисних вбивств. Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, особливості кваліфікації окремих його різновидів. Умисні вбивства при пом'якшуючих обставинах: особливості юридичних складів умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання, умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини та умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Вбивство через необережність: особливості суб'єктивної сторони юридичного складу кримінального правопорушення. Доведення до самогубства: особливості юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я. Поняття тілесного uszkodження: медичний та юридичний аспекти. Види тілесних uszkodжень за КК України. Залежність ступеня тяжкості тілесних uszkodжень від тривалості розладу здоров'я та розміру стійкої втрати працездатності. Умисне тяжке тілесне uszkodження: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Умисне тяжке тілесне uszkodження, заподіяне за пом'якшуючих обставин: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Умисне середньої тяжкості тілесне uszkodження: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Умисне легке тілесне uszkodження: види, особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне uszkodження: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Побої і мордування: аналіз юридичних складів кримінальних правопорушень. Домашнє насильство: поняття та юридичний склад кримінального правопорушення. Каткування: особливості юридичного складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти особистої безпеки. Погроза вбивством: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін складу кримінального правопорушення, відмежування від готування до умисного вбивства. Зараження венеричною хворобою; зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби; неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту чи іншої невиліковної інфекційної хвороби; розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, які вчинюються у сфері медичного обслуговування (незаконна лікувальна діяльність, ненадання допомоги хворому медичним працівником, неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, порушення прав пацієнта, незаконне проведення дослідів над людиною, порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини, насильницьке донорство, незаконне розголошення лікарської таємниці): загальна характеристика, особливості юридичних складів.

Інші кримінальні правопорушення, що ставлять в небезпеку життя та здоров'я людини (незаконне проведення абортів або стерилізації; залишення в небезпеці; ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані; неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей): загальна характеристика, особливості юридичних складів.

Тема 5. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

Воля людини як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі особи. Кримінальні правопорушення, що посягають на волю людини. Насильницьке зникнення. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Захоплення заручників; аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Підміна дитини: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу кримінального правопорушення. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Примушування до шлюбу: поняття та юридичний склад кримінального правопорушення.

Експлуатація дітей: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Незаконне поміщення в психіатричний заклад: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.

Тема 6. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості

Статева свобода та статева недоторканість людини як об'єкти кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Кримінальні правопорушення, що посягають на статево свободу та статево недоторканість особи. Зґвалтування: поняття та аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Сексуальне насильство: поняття, особливості юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Інші статеві кримінальні правопорушення (примушування до вступу в статевий зв'язок; статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку; розбещення неповнолітніх): особливості юридичних складів, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Тема 7. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Окремі конституційні права і свободи людини і громадянина як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика та систематизація кримінальних правопорушень проти особистих прав і свобод людини та громадянина.

Кримінальні правопорушення проти окремих політичних прав громадянина України (перешкоджання здійсненню виборчого права; неправомірне використання виборчих бюлетенів, підлог виборчих документів або неправильний підрахунок голосів чи неправильне оголошення результатів виборів; порушення таємниці голосування; порушення законодавства про референдум): особливості юридичних складів, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кримінальні правопорушення, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на недоторканність приватного життя громадян (порушення недоторканості житла; порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами

зв'язку або через комп'ютер; порушення недоторканності приватного життя): особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на нормальний розвиток неповнолітніх та матеріальне забезпечення осіб, що потребують соціального захисту, їх особисту безпеку (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей; ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків; злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування; зловживання опікунськими правами; розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)): особливості юридичних складів кримінальних правопорушень. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння): аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на трудові права громадян (перешкоджання законній професійній діяльності журналістів; грубе порушення законодавства про працю; грубе порушення угоди про працю; не виплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат): особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на права громадян, на захист своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів (перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій; примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку; порушення права на отримання освіти; порушення права на безоплатну медичну допомогу): особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на право інтелектуальної власності та авторські права (порушення авторського права і суміжних прав; порушення прав на об'єкти промислової власності): аналіз юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на свободу світогляду і віросповідання, порядок відправлення релігійних культів та порядок поведінки з культовими (релігійними) цінностями (пошкодження релігійних споруд чи культових будинків; незаконне утримання, осквернення або знищення релігійних святинь; перешкоджання здійсненню релігійного обряду; посягання на здоров'я людей під приводом проповідання релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів): особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Тема 8. Кримінальні правопорушення проти власності

Власність та право власності як об'єкти кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності. Систематизація юридичних складів кримінальних правопорушень проти власності за чинним кримінальним законодавством України.

Корисливі посягання на власність. Розкрадання чужого майна як родова юридична конструкція окремих корисливих посягань на власність. Ознаки, форми та види розкрадання. Крадіжка: таємний спосіб викрадення майна як специфічна ознака крадіжки; кваліфіковані види крадіжки. Грабіж: відкритий спосіб викрадення майна як специфічна ознака грабежу; кваліфіковані види грабежу; характер насильства і погрози насильством при насильницькому грабежі. Розбій: особливості конструкції основного юридичного складу кримінального правопорушення; характер насильства і погрози насильством при розбої; кваліфіковані види розбою; розбій та інші кримінальні правопорушення – розмежування юридичних складів, кваліфікація за сукупністю кримінальних правопорушень. Викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання: особливості предмета кримінального правопорушення та способів його вчинення. Вимагання: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення; відмежування вимагання від насильницького грабежу та розбою, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Шахрайство: предмет та способи шахрайства як специфічні елементи його юридичних складів; шахрайство та інші кримінальні правопорушення – розмежування та кваліфікація

за сукупністю кримінальних правопорушень. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: особливості юридичних складів кримінальних правопорушень, розмежування з іншими кримінальними правопорушеннями проти власності. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: особливості юридичних складів кримінальних правопорушень, відмежування від шахрайства, привласнення та розтрата майна. Привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї: особливості юридичного складу кримінального правопорушення.

Некорисливі посягання на власність. Умисне знищення або пошкодження майна: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфіковані види кримінального правопорушення. Необережне знищення або пошкодження майна: особливості конструкції об'єктивної сторони юридичного складу кримінального правопорушення. Порушення обов'язків щодо охорони майна: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Погроза знищення майна: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Придбання або збут майна, завідомо здобутого кримінально протиправним шляхом: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Тема 9. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Економічна діяльність, господарська діяльність та підприємницька діяльність як об'єкти кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Систематизація юридичних складів кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності за КК України.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок здійснення господарської діяльності та окремих її видів. Порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, види діяльності, що підлягають ліцензуванню. Зайняття забороненими видами господарської діяльності: зміст поняття «види господарської діяльності, щодо яких є спеціальна заборона», встановлена законом, та його співвідношення з поняттям «види діяльності, заборонені кримінальним законом», кваліфіковані види цього кримінального правопорушення. Фіктивне підприємництво: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Фіктивне банкрутство: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Доведення до банкрутства: особливості об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на фінансову діяльність. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Шахрайство з фінансовими ресурсами: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Контрабанда: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок виготовлення і використання документів в господарській діяльності. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок формування та витрачання бюджетних коштів. Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок реалізації споживачам товарів і надання послуг. Випуск або реалізація недоброякісної продукції: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на свободу господарської діяльності. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять

комерційну таємницю: особливості предмета та способів вчинення кримінального правопорушення, форми підприємницького шпигунства. Розголошення комерційної таємниці: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Кримінальне правопорушення, що посягають на відносини у сфері приватизації державного чи комунального майна. Незаконна приватизація державного, комунального майна: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти довкілля

Екологічна безпека навколишнього природного середовища як родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти довкілля. Особливості безпосередніх об'єктів кримінальних правопорушень проти довкілля.

Кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки (порушення правил екологічної безпеки; невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення; приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення; проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля): загальна характеристика, особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок використання землі, її надр (забруднення або псування земель; порушення правил охорони надр; безгосподарське використання земель): загальна характеристика, особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок використання водних ресурсів та атмосферного повітря (порушення правил охорони вод; забруднення моря; порушення законодавства про континентальний шельф України; забруднення атмосферного повітря): загальна характеристика, особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок використання об'єктів флори і фауни (знищення або пошкодження лісових масивів; незаконна порубка лісу; порушення законодавства про захист рослин; незаконне полювання; незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом; проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів; порушення ветеринарних правил; умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду): загальна характеристика, особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Тема 11. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Громадська безпека як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Створення та керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, участь у них та кримінальні правопорушення, що вчинюються ними чи пов'язаних з ними: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення; підстава звільнення від кримінальної відповідальності. Встановлення або поширення злочинного впливу. Поняття злочинного впливу та особи, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, в тому числі «вора в законі».

Організація сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці). Звернення за застосування злочинного впливу. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Бандитизм: ознаки банди, форми бандитизму, особливості кваліфікації бандитизму, пов'язаного з вчиненням інших кримінальних правопорушень. Терористичний акт: особливості юридичних складів кримінального правопорушення; підстава звільнення від кримінальної відповідальності. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: особливості юридичних складів кримінального правопорушення; підстава звільнення від кримінальної відповідальності.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями; підстава звільнення від кримінальної відповідальності. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу кримінального правопорушення. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Порушення правил, що забезпечують громадську безпеку. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Інші кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Тема 12. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Безпека виробництва як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва. Кримінальні правопорушення у сфері безпеки праці. Порушення вимог законодавства про охорону праці: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Інші кримінальних правопорушень у сфері безпеки виробництва. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Безпека руху та експлуатації транспорту як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту та проблеми систематизації їх юридичних складів.

Кримінальні правопорушення, що посягають на безпеку руху та експлуатацію всіх видів транспорту. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Порушення чинних на транспорті правил: особливості юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, що посягають на безпеку руху та експлуатацію залізничного, повітряного, водного та магістрального трубопровідного транспорту. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на безпеку руху та експлуатацію автомобільного та міського електричного транспорту. Порушення правил безпеки

дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. Незаконне заволодіння транспортним засобом: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю кримінальних правопорушень. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу: особливості юридичного складу кримінального правопорушення.

Тема 14. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

Громадський порядок і моральність як об'єкти кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку і моральності. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку. Групове порушення громадського порядку: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Масові заворушення: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу кримінального правопорушення. Хуліганство: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кримінальні правопорушення проти моральності. Наруга над могилою: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Жорстоке поводження з тваринами: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Створення або утримання місць розпусти і звідництво: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Проституція або примушування чи втягнення до заняття проституцією: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Тема 15. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальне правопорушення проти здоров'я населення

Здоров'я населення як об'єкт кримінально-правової охорони. Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Незаконне введення в організм

наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Інші кримінальні правопорушення, що порушують встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту; посів або вирощування снотворного маку чи конопель; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів; викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням; організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів; незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин), особливості їх юридичних складів.

Інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних і сильнодіючих речовин: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Спонування неповнолітніх до застосування допінгу: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів: особливості юридичного складу кримінального правопорушення.

Тема 16. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Зовнішня, внутрішня та інформаційна безпека як об'єкти кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Кримінальні правопорушення, що порушують правила охорони та зберігання державної чи службової таємниці. Розголошення державної таємниці: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Втрата документів, що містять державну таємницю: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від розголошення державної таємниці. Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави: особливості предмета кримінального правопорушення, відмежування від державної зради та шпигунства.

Кримінальні правопорушення, що порушують встановлений порядок перетинання державного кордону України та правила переміщення через її митний кордон окремих

предметів. Незаконне перетинання державного кордону: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України: особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичного складу кримінального правопорушення. Кримінальні правопорушення, що порушують встановлений порядок комплектування Збройних Сил України. Ухилення від призову на строкову військову службу: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Ухилення від призову за мобілізацією: особливості об'єктивної сторони юридичного складу кримінального правопорушення. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Тема 17. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти порядку управління за чинним кримінальним законодавством України.

Кримінальні правопорушення, що посягають на загальні засади управлінської діяльності в державі. Наруга над державними символами: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичного складу кримінального правопорушення. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи: особливості юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Самоправство: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кримінальні правопорушення, що посягають на окремі блага та інтереси фізичних осіб як суб'єктів управлінської діяльності. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Погроза або насильство щодо журналіста. Умисне знищення або пошкодження майна журналіста. Посягання на життя журналіста. Захоплення журналіста як заручника.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок функціонування матеріальних носіїв управлінської діяльності. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

Тема 18. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж

Безпека комп'ютерної інформації як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж.

Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем: особливості предмета та об'єктивної сторони юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від суміжних кримінальних правопорушень. Порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Тема 19. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Сфера службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг як об'єкт кримінально-правової охорони. Поняття службової особи та службового кримінального правопорушення.

«Загальні» юридичні склади службових кримінальних правопорушень. Зловживання владою або службовим становищем: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, суб'єктом яких є службова особа. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: особливості основного юридичного складу кримінального правопорушення; кваліфіковані види кримінального правопорушення; кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Службова недбалість: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичних складів кримінального правопорушення. Службове підроблення: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Декларування недостовірної інформації.

Неправомірна вигода як родове поняття окремої групи службових кримінальних правопорушень. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі: особливості юридичних складів кримінального правопорушення; підстави звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка надала неправомірну вигоду. Провокація підкупу: особливості

юридичних складів кримінального правопорушення. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Підкуп особи, яка надає публічні послуги.

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя за чинним кримінальним законодавством України.

Кримінальні правопорушення проти правосуддя, що вчинюються службовими особами, які здійснюють чи забезпечують здійснення правосуддя. Завідомо незаконні затримання, привід або арешт: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Примушування давати показання: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист; розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист: аналіз юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення проти правосуддя, вчинювані особами, на яких покладено обов'язки зі сприяння у здійсненні правосуддя. Завідомо неправдиве показання: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування: особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичного складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти правосуддя, вчинювані засудженими або особами, які знаходяться під вартою. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі: особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичних складів кримінального правопорушення. Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості. Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт. Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань: особливості юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань: особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичного складу кримінального правопорушення. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варті: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу: особливості об'єктивної сторони юридичного складу кримінального правопорушення. Порушення правил адміністративного нагляду: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти правосуддя, вчинювані особами, які не мають безпосереднього відношення до здійснення правосуддя. Втручання в діяльність судових органів: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного: аналіз

юридичних складів кримінального правопорушення. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Невиконання судового рішення: особливості об'єктивної сторони юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від інших кримінальних правопорушень. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку: особливості об'єктивної сторони юридичного складу кримінального правопорушення. Приховування кримінального правопорушення: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна, яке описано чи підлягає конфіскації: особливості об'єктивної сторони та суб'єкта юридичного складу кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, інші блага та інтереси захисників чи представників особи у зв'язку з їх діяльністю з надання правової допомоги. Втручання в діяльність захисника чи представника особи: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи; умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи: особливості об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичних складів кримінальних правопорушень. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби

Поняття військового кримінального правопорушення. Військовий кримінальне правопорушення і військовий дисциплінарний проступок. Юридична природа застосування правил Дисциплінарного статуту Збройних Сил України за діяння, передбачені в деяких статтях розділу XIX КК України.

Кримінальні правопорушення, що посягають на порядок взаємовідносин між військовослужбовцями. Непокора: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від невиконання наказу. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями. Погроза або насильство щодо начальника: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості: особливості юридичних складів кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок проходження військової служби. Самовільне залишення військової частини або місця служби: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення, відмежування від дезертирства та від самовільного залишення поля бою або відмови діяти зброєю. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом: способи вчинення кримінального правопорушення, мотив і мета кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок користування військовим майном. Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок поводження зі зброєю та порядок експлуатації військової техніки. Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення: аналіз юридичних складів кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок несення окремих видів військової служби. Кримінальні правопорушення, що порушують правила охорони та зберігання військових відомостей. Розголошення відомостей військового

характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості: особливості предмета, об'єктивної та суб'єктивної сторін юридичних складів кримінального правопорушення.

Військові службові кримінальні правопорушення. Поняття військової службової особи. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень: особливості об'єктивної сторони юридичних складів кримінального правопорушення. Недбале ставлення до військової служби; бездіяльність військової влади: особливості юридичних складів кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення, вчинювані в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни; самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю; добровільна здача в полон; злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні; мародерство; насильство над населенням у районі воєнних дій; погане поводження з військовополоненими; незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та зловживання ними: загальна характеристика та особливості юридичних складів цих кримінальних правопорушень.

Тема 22. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Міжнародні кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень міжнародного характеру.

Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства. Пропаганда війни: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Порушення законів та звичаїв війни: особливості юридичних складів кримінального правопорушення, зокрема, порушення, пов'язані з застосуванням засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, та інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Застосування зброї масового знищення: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Екоцид: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Геноцид: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників.

Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку. Посягання на життя представника іноземної держави: особливості юридичного складу кримінального правопорушення. Кримінальні правопорушення проти осіб та установ, що мають міжнародний захист: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: особливості юридичного складу кримінального правопорушення, відмежування від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 435 КК України. Піратство: особливості юридичних складів кримінального правопорушення. Найманство: аналіз юридичних складів кримінальних правопорушень, що охоплюються цим поняттям.

Рекомендована література

1. Берзін П. С. Кримінальне право: Загальна частина: підручник у 3-х т. Т. 1. Загальні засади. Київ: Дакор, 2018. 404 с.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. Акад. прав. наук

- України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. 1064 с.
3. Вереша Р. В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том 1. Вчення про кримінальне правопорушення: підручник. Київ: Алерта, 2021. 434 с.
 4. Вереша Р. В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том 2. Вчення про покарання: підручник. Київ: Алерта, 2021. 468 с.
 5. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина. Вид. 8-ме, перероб. та допов. Київ: Алерта, 2022. 574 с.
 6. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2014. 944 с.
 7. Європейська конвенція з прав людини та кримінальне право: науково-практичний посібник / Буняк В. С. К.: Юрінком Інтер, 2020. 156 с.
 8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (дата оновлення: 01.01.2020) / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
 9. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.
 10. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник /В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.
 11. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини): посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко; відп. ред. В. І. Тютюгін. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 336 с.
 12. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (дата оновлення: 23.04.2022)/ База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
 13. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів: підручник / за заг. ред. д.ю.н. В. І. Шакуна. 5-е вид., перероб. Київ: Алерта, 2013. 316 с.
 14. Литвинов О. М. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посібник. Харків: Право, 2020. 656 с.
 15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
 16. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
 17. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Кримінальне правопорушення проти власності / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Дакор, 2017. 448 с.
 18. Ортинський В. Л., Марисюк К. Б., Ступник Я. В. Кримінальне право України. Особлива частина: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 424 с.
 19. Панов М. І. Кримінальне правопорушення та його види: лекція / М. І. Панов. Харків: Право, 2019. 52 с.
 20. Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві. 4-те вид., допов. і перероб / упор. Вереша Р. В. Київ: Алерта, 2021. 312 с.
 21. Постанови Пленуму Верховного суду в кримінальному судочинстві. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 400 с.
 22. Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України / уклад. О. П. Горох; За заг. ред. А. А. Музики. Київ:: «Центр учбової літератури», 2017. 524 с.

23. Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України / уклад. О. П. Горох; За заг. ред. А. А. Музики. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 915 с.
24. Сухонос В. В. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / В. В. Сухонос, Р. М. Білоконь. Суми: Університетська книга, 2020. 672 с.
25. Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Загальна частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко; відп. ред. В. І. Тютюгін. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 238 с.
26. Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Особлива частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко; відп. ред. В. І. Тютюгін. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 188 с.
27. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ: ВД «Дакор», 2020. 266 с.

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Тема 1. Поняття та особливості міжнародного права

Поняття та значення міжнародного права. Зміст та риси міжнародних відносин.. Предмет, метод, суб'єкти та об'єкти міжнародного права. Особливості міжнародного права. Міжнародне публічне право та міжнародна система. Основні риси сучасного міжнародного права. Основні риси міжнародного публічного права. Особливості міжнародного приватного права. Положення Конституції України, які стосуються міжнародних відносин та міжнародного права.

Тема 2. Норми, джерела та принципи міжнародного публічного права

Поняття норм міжнародного права. Структура норм міжнародного права. Види міжнародних правових норм. Міжнародних договір як джерело міжнародного права. Міжнародний звичай як джерело міжнародного права. Характеристика допоміжних джерел міжнародного права. Держава Україна, як суб'єкт міжнародно-правових зносин та міжнародного права. Завдання, функції Міністерства зовнішніх справ України. Зміст принципів міжнародного права. Види принципів міжнародного права.

Тема 3. Суб'єкти міжнародного права

Елементи міжнародної правосуб'єктності. Первинні, вторинні та специфічні суб'єкти міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів. Міжнародна правосуб'єктність держав. Види концепцій міжнародного імунітету держави. Види міжнародного імунітету держави. Поняття та форми міжнародно-правового визнання. Види міжнародно-правового визнання. Поняття, принципи та види міжнародно-правового правонаступництва держав. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій, державоподібних утворень та специфічних суб'єктів міжнародного права.

Тема 4. Відповідальність у міжнародному публічному праві

Поняття і підстави міжнародно-правової відповідальності. Поняття та ознаки міжнародних правопорушень. Склад міжнародних правопорушень. Міжнародний злочини. Злочини міжнародного характеру. Інші міжнародні правопорушення (міжнародні делікти). Види відповідальності у міжнародному праві. Форми відповідальності у міжнародному праві. Обставини, що виключають відповідальність держав.

Тема 5. Право міжнародних договорів

Кодифікація права міжнародних договорів. Поняття міжнародного договору. Види міжнародних договорів. Порядок укладання міжнародних договорів. Стадії укладання міжнародних договорів. Законодавство України про міжнародні договори.

Тема 6. Право міжнародних організацій

Історичні аспекти створення міжнародних організацій. Поняття і види міжнародних організацій. Правосуб'єктність міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй:

історія створення, правовий статус, головні органи. Спеціалізовані установи Організації Об'єднаних Націй. Регіональні міжнародні організації. Міжнародні конференції.

Тема 7. Населення у міжнародному праві

Проблема міжнародної правосуб'єктності населення. Основні міжнародно-правові акти про права людини. Класифікація міжнародних актів про права людини. Міжнародні органи із захисту прав людини. Міжнародні акти про права людини і законодавство України.

Тема 8. Територія у міжнародному праві

Поняття і види територій. Державна територія. Способи придбання державної території. Державні кордони. Міжнародна (недержавна) територія. Правовий режим Дунаю. Міжнародно-правовий статус Антарктики. Міжнародно-правовий статус Арктичних територій. Юридична природа та склад державної території. Правові підстави зміни державної території. Правовий режим використання міжнародних рік.

Тема 9. Міжнародне гуманітарне право

Міжнародне публічне право в період збройних конфліктів - галузь міжнародного права. Види збройних конфліктів. Початок війни і його правові наслідки. Театр війни. Учасники збройних конфліктів. Обмеження засобів і методів ведення війни. Ведення морської війни. Режим воєнної окупації. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів. Нейтралітет у війні. Закінчення війни і його міжнародно-правові наслідки.

Тема 10. Міжнародне морське право

Поняття і просторова дія міжнародного морського права. Кодифікація міжнародного морського права. Внутрішні морські води і їхній правовий режим. Територіальне море (територіальні води) і його правовий режим. Прилегла зона та її правовий режим. Відкрите море і його правовий режим. Континентальний шельф. Міжнародний район морського дна. Виняткова економічна зона. Міжнародні протоки і міжнародні канали.

Тема 11. Мирне вирішення спорів

Поняття міжнародного спору. Засоби вирішення міжнародних спорів. Безпосередні переговори, посередництво, добрі послуги. Міжнародна процедура з примирення. Міжнародний арбітраж (третейський суд). Розв'язання спорів у міжнародних організаціях.

Тема 12. Право міжнародної безпеки

Поняття та предмет права міжнародної безпеки. Джерела права міжнародної безпеки. Заходи системи загальної колективної безпеки. Загальна процедура застосування заходів колективної безпеки (Гл. VII Статуту ООН). Мета та особливості миротворчих операцій ООН. Типи миротворчих операцій ООН. Ознаки регіональних систем колективної безпеки. Мета, структура Організації з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ). Основні завдання та структура Організації Північноатлантичного договору (НАТО). Міжнародно-правове регулювання роззброєння та скорочення озброєнь. Заходи посилення довіри.

Рекомендована література

1. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
2. Когутич І. І., Конюшин Ю. І. Практикум із курсу «Міжнародне публічне право». Львів, 2020. 115 с.
3. Тетарчук І, Дяків Т. Міжнародне право: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 208 с.
4. Мицик В. В. Міжнародне публічне право. Том 1. Основи теорії: підруч.. Київ: Право, 2019. 416 с.
5. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса. Фенікс, 2018. 744 с.

6. Килимник І. І. Конспект лекцій із навчальної дисципліни «Міжнародне право». Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 64 с.
7. Кононенко В. П. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика: монографія. Київ-Одеса: Фенікс, 2018. 438 с.
8. Буткевич О. Історія міжнародного права: підруч. Київ: Ліра-К, 2018. 412 с.
9. Міжнародне гуманітарне право: посіб. / за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса.: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс. 2017. 145с.
10. Актуальні проблеми сучасного міжнародного права / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самощенко та ін. Харків:Кредо, Ч. 2., 2016. 490 с.
11. Міжнародне право: навч.-метод. пос. / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмакі, М. К. Гопич. Одеса: ОДУВС, 2015. 286 с.
12. Чижмарь, Ю. В. Національне та міжнародне право: теоретико-правові проблем: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 472 с.
13. Перепьолкін С. М. Міжнародне право: словник-довідник Харків: Юрайт, 2014. 403 с.
14. Сірант М. М. Міжнародне публічне право. схеми та дефініції: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2013. 215 с.
15. Міжнародне публічне право: підручник / за ред. В. М. Репецького. Київ: Знання, 2012. 437 с.
16. Тимченко Л. Д., Кононенко В.П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 631с.
17. Гердеген. М. Міжнародне право / пер. Р. Корнута. Київ: К.І.С., 2011. 516 с.
18. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право: навч. посіб. Київ: КНТ, 2010. 344с.
19. Телішко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.
20. Міжнародне право: навч. посіб. / Буроменський М.В. та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 336 с.

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тема 1. Національний превентивний механізм як вид моніторингу прав людини

Поняття національного превентивного механізму (НПМ). Мандат національного превентивного механізму. Поняття місця несвободи. Історія, характерні риси функції та моделі НПМ. Правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Департамент з питань реалізації НПМ та його функції.

Тема 2. Міжнародний досвід організації моделі «омбудсман +»

Загальне поняття моделі «омбудсман +». Історія виникнення інституту омбудсмана і його роль в забезпеченні прав людини Моделі омбудсмана (шведська, англійська модель омбудсмана). Види омбудсманів. Інститут омбудсмана Європейського Союзу. Повноваження омбудсмана в зарубіжних країнах. Співпраця омбудсмана з органами державної влади у зарубіжних країнах та Україні. Колегіальні омбудсменівські служби. Регіональні та місцеві омбудсмени.

Тема 3. Права людини. Правовий статус людини та громадянина: загальна характеристика

Поняття та генеза прав людини. Класифікація основних прав та свобод людини і громадянина. Покоління прав людини. Особисті (громадянські), політичні, соціально-економічні, культурні, екологічні права. Поняття, елементи та принципи правового статусу людини і громадянина.

Тема 4. Механізм забезпечення прав та свобод людини і громадянина: поняття, елементи, гарантії

Механізм забезпечення прав та свобод людини і громадянина: поняття та структура. Механізм реалізації прав та свобод людини і громадянина: поняття, юридичні елементи. Механізм захисту прав та свобод людини і громадянина. Механізм охорони прав та свобод людини і громадянина. Гарантії прав та свобод людини і громадянина: поняття та система. Загальні гарантії прав і свобод людини та громадянина. Спеціальні (юридичні) гарантії прав і свобод людини та громадянина.

Тема 5. Міжнародні механізми і процедури органів ООН з додержання прав людини й основних свобод

Міжнародні стандарти як елемент міжнародного механізму реалізації прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Універсальна судова система захисту прав людини Статут ООН про права людини. Рада ООН з прав людини.

Тема 6. Конвенції ООН з прав людини та організаційно-правові механізми контролю за їх здійсненням

Класифікації міжнародних документів у галузі прав людини. Поділ міжнародних документів відповідно до змісту прав і свобод людини. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Конвенція про права дитини.

Тема 7. Проблеми імплементації рішення норм міжнародного захисту прав людини в національну правову систему

Сутність поняття «імплементація», її значення для правотворчості в Україні. Особливості тлумачення поняття «імплементація». Система засобів імплементації міжнародних стандартів прав людини. Національні засоби імплементації міжнародних стандартів з прав людини. Імплементація міжнародних стандартів прав людини внаслідок діяльності недержавних організацій. Імплементація міжнародних норм, які стосуються збройних конфліктів. Імплементація міжнародних норм у сфері правоохоронної діяльності. Женевські конвенції. Стадії їх імплементації.

Тема 8. Європейська інституційна система захисту прав людини

Структура (складові елементи) європейської системи захисту прав людини. 2. Система Ради Європи. Основні механізми НБСЄ/ОБСЄ. Система Європейського Союзу. Європейський суд з прав людини: загальна характеристика. Конвенційно-договірні органи контролю за дотриманням прав людини в Раді Європи: Консультативний комітет РКЗНМ; Комітет експертів ЄХРМ; Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню; Європейський комітет із соціальних прав.

Рекомендована література

1. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
2. Загальна декларація прав людини. Київ: Право. 1995. 56 с.
3. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
5. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
6. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
7. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
8. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 07.03.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105.

9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. *Офіційний вісник України*. 2006. № 12. Ст. 792.

12. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

13. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. *Офіційний вісник України*. 1997. №29. Ст. 11.

14. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.

15. Устав Организации Объединённых Наций Устав Международного Суда от 26.06.1945. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.